

Dergi ana sayfası: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed>

Araştırma Makalesi

Atıf Bilgisi: Bayram Kalkan, G. (2026). Türk-İslam ordularının Hindistan'daki büyük zaferi: Talikota savaşı (23 Ocak 1565). *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 73, 155-173.

<https://doi.org/10.30794/pausbed.1731696>

TÜRK-İSLAM ORDULARININ HİNDİSTAN'DAKİ BÜYÜK ZAFERİ: TALİKOTA SAVAŞI (23 OCAK 1565)

Gönül BAYRAM KALKAN¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, gonulbayram@ardahan.edu.tr, 0000-0001-9558-3225

Öz

Tarih boyunca çeşitli nedenlerle sayısız savaş meydana gelmiştir. Ancak bu savaşlardan bazıları, taraflara galibiyet ve mağlubiyetin çok daha ötesinde bir kazanım sağlayarak adeta yepyeni bir kader tayin etmiştir. Nitekim tarih defalarca kez tek bir galibiyetin ardından asırlar boyu sürecek bir siyasî teşekkülün temelinin atılmasının yanı sıra, yüzlerce yıl varlığını muhafaza eden siyasî oluşumun yıkılışına da tanıklık etmiştir. Dönüm noktası mahiyetindeki bu savaşlardan biri de Behmenî Devleti'nin varisi Dekken Sultanlıkları ile Behmenî Devleti'nin ezeli rakibi Vicayanagar İmparatorluğu arasında 1565 senesinde vuku bulan Talikota Savaşı'dır. Müttefik rakip, rakibi müttefik kılan bu savaşın ele alındığı çalışmada, Farsça, Arapça ve İngilizce eserlerden istifade edilerek, Güney Hindistan'ın siyasî istikametine yön veren hadiselerin başında gelmesine karşın kaynaklarda hak ettiği yeri bulamayan Talikota Savaşı, tüm detayları ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Âdilşâhîler, Nizamşâhîler, Kutubşâhîler, Vicayanagar İmparatorluğu, Talikota Savaşı.

THE GREAT VICTORY OF THE TURKISH ISLAMIC ARMIES IN INDIA: BATTLE OF TALIKOTA (23 JANUARY 1565)

Abstract

Throughout history, countless wars have taken place for various reasons. However, some of these wars have provided the parties with gains far beyond victory and defeat and have almost determined a brand-new destiny. As a matter of fact, history has repeatedly witnessed the laying of the foundation of a political organisation that will last for centuries after a single victory, as well as the collapse of a political formation that has maintained its existence for hundreds of years. One of these landmark battles was the Battle of Talikota in 1565 between the Dekken Sultanate, the successor of the Behmenid State, and the Vijayanagar Empire, the archrival of the Behmenid State. In this study, in which this war, which made the ally a rival and the rival an ally, is discussed in detail by making use of Persian, Arabic, and English works, the Battle of Talikota, which is one of the events that shaped the political direction of South India, has not found the place it deserves in the sources.

Keywords: Adilshahids, Nizamshahids, Qutubshahids, Vijayanagar Empire, Battle of Talikota.

1. GİRİŞ

Delhi Türk Sultanlıklarından Tuğlukluların (1320-1414) hükümdarı Muhammed Tuğluk Şah'ın (1325-1351) hâkimiyeti süresince birbiri ardına ortaya çıkan ve tüm çabalara rağmen uzun yıllar tamamen ortadan kaldırılamayan isyanlar, nihayetinde çok sayıda siyasî teşekkülün temellerinin atılması ile neticelendi. Bunlardan en güçlüleri, Dekken isyanı sonrası 1336 da temeli atılan Hindu Vicayanagar İmparatorluğu¹ ve 1347 senesinde Devletâbâd isyanı sonrası kurulan Müslüman Behmenî Devleti'dir² (1347-1527). Birbirlerine oldukça yakın tarihlerde kurulan söz konusu bu iki devlet, sınırdaş olmaları, farklı dine mensup olmaları, siyasî ve askerî emelleri başta olmak üzere çeşitli sebeplerle 14 büyük savaş ve sayısız küçük çarpışma için karşı karşıya geldi³. Orta ve Güney Hindistan'ı hâkimiyet altına alan bu iki güçlü devlet arasındaki bitmek bilmeyen çatışma, Âdilşâhîler (1489-1686), Kutubşâhîler (1512-1687), Berîdşâhîler (1492-1619), Nizamşâhîler (1490-1636) ve İmâdşâhîler (1484-1572) isimli 5 hanedanın terakibinden meydana gelen ve Behmenîlerin varisi konumunda olan Dekken Sultanlıkları döneminde farklı bir formda da olsa devam etti⁴.

Dekken Sultanlıkları arasındaki -kökeni kurucu hükümdarlarının Behmenî Devleti hizmetinde oldukları yıllara dayanan- iktidar mücadelesi, Behmenîlerin yıkılmasından sonra da varlığını sürdürdü. Behmenî hâkimiyetindeki toprakları tarafdâr⁵ statüsüyle idare ettikleri dönemde birinin diğerlerine nispeten üstünlük elde ettiği ve hükümdar nezdinde daha fazla itibar gördüğü durumda diğer dört tarafdârın birleşerek onun üzerine yürüdüğü bu mücadele, müstakil birer hanedanlık kurmalarının akabinde daha kanlı bir hâl aldı. Her birinin Dekken bölgesinin hâkim gücü olma ve siyasî sınırlarını genişletme gayesiyle başlattığı savaşta, yalnız başına mücadeleye giren taraf, zaman içerisinde Behmenî Devleti döneminden beri ezeli rakip ve düşmanları olan Vicayanagar İmparatorluğu ile ittifak kurmaya başladı⁶. Başlangıçta her şey istenildiği gibi ilerlese de birbirleriyle olan mücadelelerini, Vicayanagar İmparatorluğu ile olan çatışmalarından öncelikli görerek Hindu devletine karşı olan politikalarını değiştirmeleri, umulanın aksine Dekken Sultanlıklarının siyasî varlığı için daha ciddi bir tehdit unsuru oluşturdu.

¹ Sangama, Saluva, Tuluva, Aravidu adlı dört farklı hanedanının birbiri ardına hâkimiyeti ele aldığı, Vicayanagar İmparatorluğu üzerine ilk düzenli ve kapsamlı çalışma Robert Sewell tarafından yapılmıştır. Birçok araştırmacının referans çalışması hâline gelen eser, Vicayanagar İmparatorluğu'na dair pek çok konuya ışık tutsa da başkent Vicayanagar'ın ve imparatorluğun kuruluş tarihi, kurucu hanedanı, kısa süre içerisinde imparatorluk hâline gelmesindeki etmenler, Vicayanagar İmparatorluğu'na dair ihtilaflı hususların başında gelmeye devam etmiştir. Vicayanagar İmparatorluğu'na dair tüm bu hususlar için bkz. Sewell, 2011, s. 1-48; Ramanayya, 1933; Ramanayya, 1929, s. 20-24; Narasinhâ, 1926, s. 113-119; Srikantaya, 1938, s. 25-33; Rao, 1970, s. 1029-1103; Sharma, 1956, s. 1-5, 10-24; Ayyangar, 1928, s. 489-490; Subrahmanyam, 1973, s. 76-86; Nizami, 1970, s. 531; Bhandarkar, 1941, s. 326-333; Ray, 2003, s. 420-422).

² Berenî, 1862, s. 500-501, 503-509, 513-521; es-Sihrindi, 1391, s. 111-112; İsâmî, 1948, s. 554-557; Herevî, 1929, s. 108-111; Herevî, 1935, s. 1-2, 6; Ferishta, 1908, s. 431-440; Ferishta, 1977a, s. 287-291; Tabataba, 1355, s. 13-14; Uluğhânî, 1910, s. 880-881; Gribble, 1896, s. 21-22; Husain, 1938, s. 176-178, 180-186; Husain, 1933, s. 284-285, 291-295; Elphinstone, 1843, s. 65; Majumdar, 1967, s. 78-80; Prasad, 1974, s. 205, 213, 217-221, 225-232, 241-245; King, 1899, s. 143; Haig, 1928a, s. 165-170; Sherwani, 1953, s. 24-36; Sherwani, 1973, s. 148-149; Sherwani, 1940, s. 220; Husaini, 1960, s. 5-9, 18-19, 37-38; Bayram Kalkan, 2023, s. 39-42, 66-71.

³ Vuku bulan savaşlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Sharma, 1956, s. 24, 27-29, 33-34, 40-41, 49-51, 55-56, 59-61, 67-68, 102, 109.

⁴ Bu çatışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Sharma, 1956, s. 89-90, 92-93, 120-122, 124-127, 129-130, 136-144, 148, 171-172, 174-175, 186-194, 199-205, 207-216.

⁵ Behmenî Devleti hâkimiyetindeki topraklar "*taraf*" adı verilen vilayetlere ayrılırken "*tarafdâr*" adlı valiler bu bölgelerin idaresi ile sorumlu tutuldu (Bayram Kalkan, 2023, s. 92, 101, 178, 291).

⁶ İki Âdilşâhîlerin kurucu hükümdarı Yusuf Âdilşâh'a karşı Berîdşâhî Hanedanı kurucusu Kâsım Berîd ve Vicayanagar Racası Narasinga arasında yapılan ittifaklar hakkında detaylı bilgi için bkz. (Ferishta, 1977a, s. 538; Ayyangar, 1928, s. 311; Sewell, 2011, s. 316; Sharma, 1956, s. 89-90, 186-194, 199-205, 207-216; Bayram Kalkan, 2023, s. 272-273.)

İttifakın ilk dönemlerinde dostane bir tavır sergileyerek Dekken Sultanlıkları arasındaki mücadelede hakemlik rolü üstlenen ve bu sayede her geçen gün gücünü biraz daha artıran Rama Raya⁷ idaresindeki Vicayanagar İmparatorluğu, zaman içerisinde Müslüman ve Türk tebaa için daha büyük bir tehlike hâline geldi. Dekken Sultanlıklarını birbirlerine karşı kıskırtarak güçlerini kırma politikası güden Rama Raya, Âdilşâhîler, Kutubşâhîler ve Berîdşâhîler ile müttefik olarak Nizamşâhîler üzerine düzenlediği her seferde, Müslüman tebaa üzerindeki baskı ve zulmü biraz daha artırdı (Ferishta, 1977b, s. 120, 122-123; Tabataba, 1355, s. 394-406; Zübeyrî, 1310, s. 84-86, 90-91; Sewell, 2011, s. 193-194, 196-197; Basu, 1936, s. 246; Haig, 1928b, s. 444-447; Heras, 1927, s. 84-88). Zaman içerisinde bu durum yalnızca sefer düzenlenen hanedanı değil müttefikleri olan hanedanlıkları dahi rahatsız eden bir hâl aldı. Nihayetinde Dekken Sultanlıklarının siyasî varlığını ilerleyişi önündeki en büyük engel olarak görmeye başlayan Rama Raya'nın bu hanedanlıkları tamamen ortadan kaldırmak amacıyla sözde müttefikliğinin karşılığı olarak Âdilşâhîler ve Kutubşâhîlerden toprak talebinde bulunması, daha önce defalarca kendisi ile aynı cephede mücadele veren Dekken Sultanlıklarının bu kez Vicayanagar İmparatorluğu'na karşı yek vücut hâle gelmesini sağladı (Ferishta, 1977b, s. 123; Haig, 1928b, s. 447).

Hindistan'ın çalkantılı bir döneminde kurulan ve kısa süre içerisinde Güney Hindistan'ı hâkimiyet altına alan Vicayanagar İmparatorluğu için bu istek, sonun başlangıcı anlamına geliyordu. Talikota Savaşı sonucunda müttefik kuvvetlerin istikrarlı ilerleyişi, 1565 yılında Türk İslâm ordularına Behmenî Devleti'nin uzun yıllar hayalini kurmasına karşın elde edemediği zaferi getirirken (Joshi, 1973, s. 332; Joshi, 1958, s. 395), Hindu Vicayanagar İmparatorluğu yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya bıraktı. Kurulduğu tarihten itibaren imparatorluğa başkentlik yapan Vicayanagar şehri, görkem ve ihtişamını tamamen kaybederken savaşın akabinde Aravidu hanedanlığı altında bir müddet daha siyasî varlığını sürdürmeye çalışan Vicayanagar İmparatorluğu bir daha eski gücüne erişemedi (Duff, 1921, s. 58).

Uzun yıllar siyasî varlığını muhafaza etmeyi başaran Vicayanagar İmparatorluğu'nun yıkılış sürecini hızlandıran Talikota Savaşı, Güney Hindistan'ın siyasî, askerî ve kültürel tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Yalnızca bölgesel güç dengelerini değiştirmekle kalmayıp aynı zamanda Dekken Sultanlıklarının siyasî meşruiyet arayışında önemli bir araç haline gelen bu savaşın, taşıdığı öneme rağmen, mevcut literatürde genellikle askerî stratejiler veya yıkıcı sonuçlar bağlamında ele alındığı görülmektedir. Oysa savaşa taraf olan hanedanların siyasî, toplumsal ve ideolojik motivasyonlarının bütüncül bir çerçevede incelenmemiş olması ve savaşın kronolojik seyrine dair boşluklar, bu çalışmanın ortaya çıkmasını gerekli kılmıştır. Bu makale, söz konusu eksikliği gidermeyi hedefleyerek Talikota Savaşı'nı yalnızca bir askerî hadise olarak değil, aynı zamanda dönemin siyasî ideolojilerinin, güç dengelerini ve bölgesel aktörlerin uzun vadeli stratejilerini yansıtan bir kırılma noktası olarak değerlendirmektedir. Böylelikle çalışma, savaşın arka planına dair daha kapsamlı bir okuma sunmayı ve Dekken tarihinin bütünlüğü içerisinde Talikota'nın anlamını yeniden yorumlamayı amaçlamaktadır.

2. TALİKOTA SAVAŞI ÖNCESİ DEKKEN'DEKİ SİYASÎ VAZİYET

Behmenî Devleti hizmetinde iken Vicayanagar ile yapılan savaşları komuta eden, Behmenîlerin yıkılmasının akabinde hakimiyeti altındaki topraklarla birlikte Vicayanagar ile olan mücadelenin de mirasçısı hâline gelen Dekken Sultanlıkları, askeri güçlerinin tamamını birbirleri ile olan mücadeleleri için sarf etmeleri sebebiyle Vicayanagar savaşlarını daha seyrek bir hâle getirdiler. Azaltılan savaşlar, zaman içerisinde ittifaka dönüşürken düşman devlet kimliğindeki Vicayanagar İmparatorluğu, baş müttefik hâline geldi. 1553 senesinde Vicayanagar İmparatorluğu ile kurduğu ittifak neticesinde Âdilşâhî başkenti Bîcâpûr'u kuşatan Burhan Nizamşâh'ın (1510-1554) hastalığa yakalanması, kısa süre sonra müttefiklerin müsbet bir sonuç elde edemeden geri çekilmesine neden oldu. Aynı sene Burhan Nizamşâh'ın ölmesi ve yerine oğlu Hüseyin Nizamşâh'ın (1554-1565) geçmesi ile Âdilşâhîler ve Nizamşâhîler arasında sulh sağlandı ise de Nizamşâhî tahtında hak iddia eden Yûsuf Âdilşâh'ın torunu Şah Ali ve Mirân Muhammed'in İbrahim Âdilşâh'a (1535-1558) sığınması, iki hanedan arasındaki

⁷ Bu esnada Vicayanagar tahtında Sadasiva olsa da hâkimiyet onun idareyi devraldığı tarihten itibaren Rama Raya'nın elindeydi.

çatışmanın yeniden alevlenmesine neden oldu. Bîcâpûr üzerine yürüyen Hüseyin Nizamşâh'ın, İmâdşâhîlerin gönderdiği 7000 kişilik kuvvet sayesinde savaş meydanında galip gelmesi, Vicayanagar İmparatorluğu'nun 1556 senesinde bu kez İbrahim Âdilşâh'ın müttefiki olarak 1556 senesinde savaş meydanındaki yerini almasına yol açtı. Vicayanagar'ın desteğiyle zafer elde eden İbrahim Âdilşâh, aynı yıl bu birliklerle önce Âdilşâhî topraklarına saldıran Portekiz birliklerini antlaşmaya mecbur kıldı, ardından Kutubşâhî ve Nizamşâhî ordularının saldırısını yine bir antlaşma ile geri püskürttü (Haig, 1928, s. 442-444; Sharma, 1956, s. 204-207).

İbrahim Âdilşâh dönemindeki Âdilşâhî-Vicayanagar ittifakı, halefi Ali Âdilşâh (1558-1579) döneminde de devam etti. Ali Âdilşâh'ın saltanatını ilan için Vicayanagar ve Ahmednagar'a gönderilen elçiler Rama Raya tarafından saygı ile karşılanırken Nizamşâhî sarayına gönderilen elçilerin hakarete maruz kalması, iki hanedan arasındaki ilişkinin daha gergin bir hâl almasına neden oldu. Âdilşâhî Hanedanlığındaki bu taht değişikliğini fırsat bilen Hüseyin Nizamşâh, kısa süre sonra İbrahim Kutubşâh ile ittifak kurarak Âdilşâhî idaresindeki Kalyani'yi ele geçirdi. Kutubşâhî-Nizamşâhî birliğine karşı vakit kaybetmeden destek arayışı içerisine giren Ali Âdil Şah, bu esnada Rama Raya'nın oğlunun hayatını kaybetmesini fırsat bilerek yanına aldığı 100 atlı ile başsağlığı dilemek için Vicayanagar sarayına gitti⁸. Saygı ve memnuniyetle karşılanan Ali Âdilşâh, kıymetli hediyelerin takdimi ve babası döneminde kurulan ittifakın yinelenmesinin ardından ülkesine uğurlandı⁹ (Zübeyrî, 1310, s. 80-83; Sewell, 2011, s. 192-193; Heras, 1927, s. 84-88; Sastri, 1958, s. 281). Ancak Âdilşâhî hükümdarının Vicayanagar'a gitmesi, Rama Raya'nın kibrinin dizginlenemez bir hâl almasına neden oldu (Sewell, 2011, s. 193). Henüz bu durumdan habersiz olan Ali Âdilşâh, ittifakın sağladığı rahatlık ile Hüseyin Nizamşâh'a Kalyani ve Şolapûr'un kendisine teslimini isteyen bir mektup gönderdi. Ali Âdilşâh'ın Vicayanagar ile kurduğu ittifaka karşılık bu esnada İmâdşâhîlerin desteğini sağlamaya çalışan Hüseyin Nizamşâh'ın talebi reddetmesi, taraflar arasında vuku bulacak olan savaşı kaçınılmaz kıldı. Evvela daha önce kardeşi ile girdiği taht mücadelesinde desteklediği İbrahim Kutubşâh'ın Nizamşâhîler ile aynı cephede yer almasının önüne geçen Rama Raya, akabinde Kutubşâhî ve Âdilşâhî askerlerinden müteşekkil kalabalık bir ordu ile Nizamşâhî başkenti Ahmednagar'a doğru ilerledi. 1558 senesinde Ahmadnagar'dan Devletâbâd'a değin her yer, Vicayanagar komutasındaki müttefik kuvvetler tarafından talan edildi. Uzun zamandır bu anı bekleyen Vicayanagar askerleri tarafından çok sayıda insan katledilirken, Müslüman kadınlara her türlü aşağılama mübah görüldü. Kutsal mekanlar talan edildi, camiler ahır olarak kullanıldı ve Kur'ân-ı Kerîm'in nüshaları yok edildi. Bu vahşet ve kıyım yalnızca Nizamşâhîleri değil, müttefik Kutubşâhîler ile Âdilşâhîleri dahi hayrete düşürdü. Ahmednagar'ın Ali Âdilşâh'ın eline geçmesini istemeyen ve yaşanan katliamdan sonra ittifak içerisinde yer almış olmaktan pişmanlık duyan İbrahim Kutubşâh, Hüseyin Nizamşâh'a durumunu izah eden ve kendisine yardım için elinden geleni yapacağını taahhüt eden bir mektup gönderdi. 2 İki ay süren kuşatmanın ardından Rama Raya, İbrahim Kutubşâh tarafından yağmur mevsiminin yaklaşması gerekçesiyle kuşatmayı kaldırılmaya ikna edilmeye çalışılsa da Nizamşâhîlerin iase sıkıntısı çekmeye başladığını bilen Ali Âdilşâh, geri çekilme niyetinde olan Rama Raya'yı kuşatmayı sürdürmeye ikna etti. Kısa süre sonra kalenin düşmek üzere olduğunu gören İbrahim Kutubşâh'ın, devrin önde gelen isimlerinden Mustafa Han'ı Rama Raya'nın huzuruna göndererek kuşatmanın kaldırılması karşılığında Kutubşâhî idaresindeki Kondapalli Kalesi'nin

⁸ Kaynaklarda bildirildiğine göre Ali Âdilşâh saltanatını ilan için Kişvâr Han ve Şah Ebû Turâb Şîrâzî'yi Vicayanagar'a, aynı göreve ilaveten Şolapûr ve Kalyani'nin teslimini istemek için ise Muhammed Sadık Sıddıkî'yi Nizamşâhî sarayına gönderdi. Ancak Hüseyin Nizamşâh'ın elçiyi kovarak savaş ilan etmesi üzerine, Ali Âdilşâh sözde Rama Raya'ya başsağlığı dilemek ama esasen Nizamşâhîlere karşı ittifak oluşturabilmek için Vicayanagar'a gitti (Shyam, 1966, s. 108-109). Bunun yanı sıra kimi kaynaklarda Rama Raya'nın elçilere Ali Âdilşâh'ın bizzat gelmesi hâlinde ittifakın kurulacağını bildirmesini kendisi için bir aşağılama kabul eden Âdilşâh'ın ziyaretin başsağlığı dilemek gayesiyle gerçekleştirileceğini duyurarak bu durumu normalleştirmeye çalıştığı aktarılır (Joshi, 1973, s. 326).

⁹ Ali Âdilşâh'ın ziyaretinin Vicayanagar sarayında yarattığı memnuniyeti en iyi Rama Raya'nın eşinin ona "oğul/ferzend" unvanı vermiş olması somutlaştırır (Sewell, 2011, s. 193; Heras, 1927, s. 87; Eaton, 2005, s. 96). Sewell, Ali Âdilşâh'ın kendisine şehrin çıkışına kadar eşlik etmemesi sebebiyle Rama Raya'ya karşı öfke duyduğunu ancak ihtiyatlı davranarak bunu şimdilik belli etmek yerine vakti geldiğinde hesabını sormayı tercih ettiğini kaydeder (Sewell, 2011, s. 193).

Vicayanagar'a verileceğini taahhüt etmesi ve Handeş ile Guceât'ın Nizamşâhîlere destek için birlik gönderme ihtimali olduğunu bildirmesi, taraflar arasındaki mücadelenin antlaşma¹⁰ yoluyla nihayete erdirilmesini sağladı¹¹ (Ferishta, 1977b, s. 120, 238-240; Tabataba, 1355, s. 394-406; Zübeyrî, 1310, s. 84-86; Sewell, 2011, s. 193-194, 196-197; Haig, 1928b, s. 444-447; Heras, 1927, s. 84-88; Sastri, 1958, s. 282; Shyam, 1973, s. 243-245; Shyam, 1966, s. 108-114; Sherwani, 1973a, s. 431; Joshi, 1973, s. 326-327; Joshi, 1958, s. 389-391; Prasad, 1956, s. 195-196, 206; Verma, 1974, s. 109-110, 122-124; Sharma, 1956, s. 208-214; Ramamurti, 1945, s. 309-310; Eaton, 2005, s. 96-97). Muhasaranın galibi konumundaki Rama Raya, zaferinin mutluluğunu yaşarken, kuşatma boyunca yaptığı zulüm ve vahşetin, ölümü ile son bulacak Talikota¹² Savaşı'nın tohumunu attığından henüz habersizdi (Sewell, 2011, s. 194).

Hüseyin Nizamşâh, yapılan antlaşma ile Kalyani'yi Âdilşâhîler'e teslim razı olsa da kısa süre sonra yeniden harekete geçti. 1562 (Ferishta, 1973b, s. 242) senesinde Mevlâna İnâyetullâh'ı, Kutubşâhî sarayına göndererek sıhriyet bağıyla Kutubşâhîler ile ittifak kuran Nizamşâh, evvela düğünü yapmak ardından şehri ele geçirmek için müttefikiyle birlikte Kalyani'ye doğru ilerledi. Planlandığı üzere düğün için tertip edilen eğlencenin akabinde ordular, bölgeyi kuşatmak için harekete geçti. Durumu haber alan Ali Âdilşâh, bir yandan yardım talebi için komutanlarını Vicayanagar'a gönderirken diğer yandan Berîdşâhî ve İmâdşâhî Hanedanlarının desteğini sağladı. Böylece taraflar Kalyani de bir kez daha karşı karşıya geldi. Yağmur mevsiminin henüz bitmesi ve etrafın bataklığa dönüşmesi, Hüseyin Nizamşâh'ın ordusundaki 700 topun bir kısmının bataklığa saplanmasına neden oldu. Söz konusu toplara Vicayanagar ve Âdilşâhî askerleri tarafından el konulurken Rama Raya'nın güçlü bir orduyu Kutubşâhî ülkesini ele geçirmek için gönderdiğini haber alan İbrahim Kutubşâh'ın ülkesine dönmesi, savaş meydanında yalnız kalan Hüseyin Nizamşâh'ın hızla Ahmednagar'a çekilmesine neden oldu. Böylece 50.000 atlı ve çok sayıda yaya askerden müteşekkil Vicayanagar-Âdilşâhî cephesi savaş meydanında bir kez daha üstünlük elde ettiyse de Nizamşâhî ordusunu takibe devam etti. Ahmednagar'a varan Hüseyin Nizamşâh, kaleye çok miktarda erzak bırakarak Junnar'a çekilirken kısa süre sonra kuşatma altına alınan Ahmednagar şehri, Ali Âdilşâh'ın kutsal mekanlara dokunulmaması yönündeki tüm ikazlarına rağmen bir öncekinden daha büyük bir vahşet ile sarsıldı. Şehri talan eden Vicayanagar askerleri ancak yağmur

¹⁰ Buna göre; müttelikler tarafından ele geçirilen Kalyani, Âdilşâhîler'de kalacak, Berâr'dan Hüseyin Nizamşâh'a destek için gönderilen ve kuşatma sırasında Ahmednagar Kalesi'ne gizlice tahıl taşıyan Cihângir Han öldürülecek ve Hüseyin Nizamşâh Rama Raya'nın huzuruna çıkarak elinden paan (paan elden verildiği vakit üstünlüğü, altın yahut gümüş bir tepside sunulduğu vakit eşitliği sembolize etmekteydi (Ferishta, 1977b, s. 241, 1. dipnot)) alacaktı. Askerlerini Cihângir Han'ın öldürülmesi emrini veren Hüseyin Nizamşâh akabinde Vicayanagar kampına gitti. Rama Raya'nın yerinden kalkarak elini tutması üzerine bir leğen isteyen Hüseyin Nizamşâh'ın ellerini yıkamasını kendisine yapılmış bir hakaret olarak addeden Rama Raya'nın: "Eğer benim misafirim olmasaydı ellerini keserek boynuna asardım" diyerek bağırırdıktan sonra ellerini yıkadığı bildirilir (Ferishta, 1977b, s. 241; Heras, 1927, s. 90-91; Haig, 1928b, s. 445-446; Shyam, 1966, s. 112-113; Shyam, 1973, s. 245; Joshi, 1973, s. 327; Joshi, 1958, s. 395; Verma, 1974, s. 124; Sharma, 1956, s. 211; Eaton, 2005, s. 97).

¹¹ Ancak Tabataba'yı referans alan Shyam, taraflar arasında uzlaşma sağlayan kişinin İbrahim Kutubşâh olduğu iddiasına karşı çıkar. Ona göre İbrahim Kutubşâh Rama Raya'yı çekilmeye ikna ettiyse de Hüseyin Nizamşâh ile aralarındaki gizli ittifakın ortaya çıkması üzerine, Vicayanagar ordularının Kutubşâhî topraklarına saldırmasından endişe duyarak ülkesine döndü. Nihayetinde taraflar arasında sulh, daha fazla direnemeyeceğine kanaat getiren Hüseyin Nizamşâh'ın talebi üzerine sağlandı (Tabataba, 1355, s. 407; Shyam, 1973, s. 245).

¹² Araştırmacıların büyük bir kısmı savaşın Krişna'nın 24-25 mil uzağındaki Talikota'da gerçekleşmediği hususunda hemfikirdirler. Ancak müttelik Müslüman kuvvetlerinin savaşın vuku bulacağı alana varmadan önce Âdilşâhî idaresindeki Talikota'da mola vermesi ve burayı üs olarak kullanması, mütemadiyen savaşın bu isimle anılmasını sağlamıştır. Buna karşın araştırmacıların bir kısmı 10 mil uzaklıktaki Banihatti köyünde gerçekleştiği gerekçesiyle Banihatti Savaşı adını verirken, bir kısmı ise Krişna'nın kuzeyinde yer alan Rakkasi ve Tangadi adlı iki köyün bulunduğu mevkiye gerçekleştiğini savunarak Rakkasi-Tangadi Savaşı adı ile zikreder. Bunların yanı sıra Krişna Savaşı adına rastlamak da mümkündür (Ayyangar, 1925, s. 57; Sherwani, 1973a, s. 433; Sherwani, 1974, s. 137; Sewell, 2011, s. 192; Duff, 1921, s. 58; Sathianathaier, 1956, s. 1; Ray, 2003, s. 430; *Gazetteer of the Bombay Presidency*, 1884, s. 679; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 38). Ayrıca savaşın vuku bulduğu mevki hakkındaki tartışmalar için bkz. (Sherwani, 1957, s. 359-375; Shyam, 1966, s. 128-133).

mevsiminin gelmesi ve şiddetli yağış sebebiyle ciddi askerî kayıplar vermeleri üzerine kuşatmayı kaldırarak şehirden ayrıldı (Ferishta, 1973b, s. 121-122; Tabataba, 1355, s. 407-412; Zübeyrî, 1310, s. 86-87; Sewell, 2011, s. 194-198; Haig, 1928b, s. 445-447; Haig, 1921, s. 141-142; Allan vd., 1934, s. 177; Heras, 1927, s. 87-91; Shyam, 1973, s. 245-246; Shyam, 1966, s. 114-115; Joshi, 1973, s. 328-329; Joshi, 1958, s. 391; Sherwani, 1973a, s. 431-432; Sharma, 1956, s. 208-214; Ramamurti, 1945, s. 309-310; Eaton, 2005, s. 96-97).

1562-1563 senelerinde vuku bulan olayların yankıları henüz dinmemişken Rama Raya'nın bu kez Kutubşâhî topraklarının bir kısmını ele geçirmesi, başta Ali Âdilşâh olmak üzere Dekken Sultanlıklarının aralarındaki husumetin tek kazananının Vicayanagar İmparatorluğu olduğunu ve çatışmaları sürdürmeleri hâlinde yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalacakları gerçeği ile yüzleşmelerini sağladı. Üstelik sürekli kurtarıcısı rolünü üstlenerek hem sınırlarını genişleten hem de siyasî üstünlüğünü ve askerî gücünü ispatlayan Rama Raya, elde ettiği her zaferin ardından Dekken Sultanlarına daha büyük bir kibirle muamele etmeye başladı. Huzuruna kabul ettiği Müslüman komutanların oturmalarına ve o dilemedikçe atlarına binmelerine dahi müsaade etmeyerek onlar üzerinden Müslüman hükümdar ve tebaayı aşağıladı¹³ (Ferishta, 1977b, s. 122-123; Zübeyrî, 1310, s. 90-91; Basu, 1936, s. 246; Sherwani, 1973a, s. 432-433; Shyam, 1966, s. 115-120). Şimdi ise yaptığı yardımların karşılığında Ali Âdilşâh'dan, Ahmednagar'ın kuşatması esnasında Hüseyin Nizamşâh'a gizlice yardım etmesi sebebiyle ise İbrahim Kutubşâh'tan toprak talep ediyordu (Ferishta, 1977b, s. 123; Haig, 1928b, s. 447; Joshi, 1973, s. 329; Joshi, 1958, s. 392). Tüm bunlar Dekken Sultanlarını bir araya getirecek ve tarih, Türk İslam kuvvetlerinin iki asrı aşkın bir süre siyasî varlığını muhafaza eden Vicayanagar İmparatorluğu'na karşı büyük bir zafer elde edeceği Talikota Savaşı'na tanıklık edecekti.

3. TARAFLARIN SAVAŞ HAZIRLIĞI

Rama Raya'nın bölgede siyasî otorite hâline gelmesi, sınırları ihlal etmesi, Dekken Sultanlıklarına son verme emelleri gütmesi, Müslüman halka baskı ve zulüm ile muamele etmesi ve dahi kendilerine kibir ile yaklaşmasından rahatsızlık duyan Ali Âdilşâh, Kişvâr Han Larî'yi Vicayanagar İmparatorluğu'na karşı ittifak kurma fikrine İbrahim Kutubşâh'ın yaklaşımını öğrenmek için Kutubşâhî sarayına gönderdi¹⁴. Yakın zamanda Rama Raya'nın saldırısına maruz kalan İbrahim Kutubşâh, ittifak teklifine olumlu bakmasına karşın Nizamşâhîler ile Âdilşâhîlerin aralarındaki düşmanlığı bir kenara bırakarak samimi bir ittifak oluşturabileceklerinden kuşku duymaktaydı. O'na göre böylesi bir düşmanlık ancak sıhriyet bağı ile ortadan kaldırılabilirdi. Bu sebeple evvela Âdilşâhî sarayına giderek Ali Âdilşâh'ın bu konudaki düşüncelerini öğrenmesi, eğer müsbet karşılarsa akabinde Nizamşâhî sarayına giderek arabuluculuk yapması için Mustafa Han'ı vazifelendirdi (Ferishta, 1977b, s. 124; Tabataba, 1355, s. 412; Haig, 1921, s. 141; Heras, 1927, s. 196; Sharma, 1956, s. 216-217). Devrin önde gelen devlet adamlarından olan Mustafa Han, kendisine verilen görevi layıkıyla yerine getirerek I. Hüseyin Nizamşâh'ın kızı Çend Bîbî'nin Âdilşâhî Hükümdarı I. Ali Âdilşâh ile Ali Âdilşâh'ın kız kardeşi Hediye Sultan'ın ise Hüseyin Nizamşâh'ın oğlu Murtazâ ile evlendirilmesini sağladı. Ayrıca siyasî zekası sayesinde iki hanedan arasındaki husumetin sebeplerinden biri olan Şolapûr'u, Çend Bîbî'nin çeyizine

¹³ Tüm bunlara rağmen kimi araştırmacılar, Müslüman tebaanın Vicayanagar idaresi altında hoşgörü, adalet ve saygı ile muamele gördükleri savunmaktadırlar (Shivarudraswamy, 2005-2006, s. 394-398).

¹⁴ Buna karşın Firişte eserinin bir bölümünde ittifak için ilk adımın İbrahim Kutubşâh tarafından atıldığını kaydederken (Ferishta, 1973b, s. 412-413.), başka bir bölümünde Zübeyrî gibi Ali Âdilşâh tarafından atıldığını bildirir (Ferishta, 1973b, s. 123; Zübeyrî, 1310, s. 90-91; Basu, 1936, s. 246; Verma, 1974, s. 110, 125). Tabataba ise ittifakın mimarının Hüseyin Nizamşâh olduğunu kaydeder (Tabataba, 1355, s. 411-413; Haig, 1921, s. 143). Bunun yanı sıra savaş dönemi Vicayanagar sarayında yer alan Timmaji Bhimji tarafından yazılmış olan belgeyi tercüme eden Ayyangar, Ali Âdilşâh'ın ittifaka gönüllü olmadığını ancak diğer Dekken Sultanlıklarının baskısı sebebiyle kabul etmek zorunda kaldığını aktarır. Ayrıca Rama Raya'nın savaş esnasında kendisine elçi göndererek aralarındaki dostane münasebetlere rağmen ona karşı kurulan ittifak içerisinde yer almasını eleştirdiğini, Ali Âdilşâh'ın bu ittifaka mecbur kaldığını bildiren bir mesaj ilettiğini ve bunu haber alan müttefiklerin savaşa samimi bir şekilde ve tüm gücüyle katılmadığını müddetçe O'na da savaş ilan edeceklerini söyleyerek tehdit ettiklerini kaydeder (Ayyangar, 1925, s. 56-58; Shyam, 1966, s. 135).

dahil ettirerek uzun süredir çözüme kavuşturulamayan bir meseleyi sulh ile nihayete erdirdi (Ferishta, 1977b, s. 125; Tabataba, 1355, s. 411-415; Zübeyrî, 1310, s. 92-94; Basu, 1936, s. 248-249; Qaderi, 1940, s. 33-35; Allan vd., 1934, s. 178; Gribble, 1896, s. 191-192; Haig, 1928b, s. 447-448; Chaudhuri, 1974, s. 424; Haig, 1923, s. 97; Heras, 1927, s. 196-197; Ramamurti, 1945, s. 310; Subrahmanyam, 1973, s. 127; Shyam, 1973, s. 246; Joshi, 1973, s. 330; Sastri, 1958, s. 283; Sherwani, 1973a, s. 434; Mirza, 1953, s. 391; Sinha, 1968, s. 65; Verma, 1974, s. 22, 125-126).

İki hanedan arasında yapılan evlilikler ile siyasî ittifakın kalıcı kılınmasının ardından Kutubşâhîler ve Berîdşâhîler¹⁵ ile bir kez görüşülerek her ne olursa olsun ittifakı bozmayacaklarına dair taahhüt alındı. Ardından tarafların Şolapûr'da bir araya gelerek Vicayanagar'a doğru ilerlemesi kararlaştırıldı (Ferishta, 1977b, s. 125; Sharma, 1956, s. 217). Ancak evvela Vicayanagar'ın müttefiki olan Ali Âdilşâh'ın saldırıyı mübah kılacak bir sebep bulması gerekiyordu. Bu nedenle Vicayanagar İmparatorluğu'ndan Yadagiri, Bagalkot, Raichur ve Mudgal'in Âdilşâhî Hanedanlığı'na iadesi talep edildi. Kendisine karşı oluşturulan ittifaktan haberdar olan Rama Raya, bunun bir savaş bahanesi olduğunu bildiğinden huzuruna gelen elçiye sarayından kovdu (Ferishta, 1977b, s. 126; Zübeyrî, 1310, s. 96-97; Basu, 1936, s. 249; Heras, 1927, s. 199; Shyam, 1973, s. 247; Shyam, 1956, s. 126; Joshi, 1973, s. 330; Joshi, 1958, s. 393; Verma, 1974, s. 126; Sherwani, 1973a, s. 434; Sharma, 1956, s. 217-219). Ona göre Dekken Sultanlıklarının güç birliği oluşturması, ciddiye alınmaması gereken önemsiz bir hadiseydi. Elde ettiği zaferlerle kibri dizginlenemez boyuta ulaşan Rama Raya'nın, Vicayanagar ordusu karşısında hiçbir gücün duramayacağından ve galibiyetin nihayetinde kendilerinden yana olacağından kuşkusu yoktu¹⁶. Bu sebeple kardeşi Tirumala'yı 20.000 atlı, 100.000 yaya ve 500 filden müteşekkil ordu ile Krişna Nehri'nin geçişi imkân sağlayan sığ kıyıları kontrol altına almak üzere gönderdi¹⁷. Akabinde diğer kardeşi Venkatadri'yi kalabalık bir ordu¹⁸ ile destek için gönderen Rama Raya, vasal devletlere ve eyalet valilerine vakit kaybetmeden idarelerindeki askerlerle birlikte destek için gelmelerini emrettikten sonra¹⁹, 100.000 atlı ve 300.000 yaya asker²⁰ (Ferishta, 1977b, s. 247) ile savaşın vuku bulacağı bölgeye doğru ilerledi (Ferishta, 1977b, s. 248; Tabataba, 1355, s. 417; Heras, 1927, s. 202; Allan vd., 1934, s. 178; Sewell, 2011, s. 201; Sherwani, 1973a, s. 434; Prasad, 1956, s. 207; Sharma, 1956, s. 217-219).

¹⁵ İttifak teklifi İmâdşâhîler'e de yapıldıysa da Cihângir Han'ın Hüseyin Nizamşâh tarafından öldürülmesi, iki hanedan arasındaki ilişkilerin gerginleşmesine sebep oldu. Vaziyet böyleyken İmâdşâhîler Nizamşâhîlerin dahili olduğu bir ittifak içerisinde yer almayı kabul etmedi (Haig, 1928b, s. 448). Buna karşın Shyam bu ittifaka İmâdşâhîleri dahil etse de çağdaş kaynaklarda bunu ispatlayacak bir kayda rastlanmaz (Shyam, 1966, s. 120-121). Nitekim Zübeyrî, Ali Âdilşâh, Hüseyin Nizamşâh, İbrahim Kutubşâh ve Ali Berîdşâh'ın adını zikrederken (Zübeyrî, 1310, s. 95; Basu, 1936, s. 249). İspanyol yazar Faria yalnızca Nizamşâh (Nizamaluco), Âdilşâh (Idalca), Kutubşâh (Cutubixa) isimlerini vererek bu ittifaka Berîdşâhîleri de dahil etmez (Faria, 1695, s. 252).

¹⁶ Bu kibir akıllara bundan 45 sene evvel yani 1520 senesinde vuku bulan Raichur Savaşı sonrası galip gelen Vicayanagar Racası'nın savaşın mağlubu olan İsmail Âdilşâh'a, huzuruna vararak ayağını öpüp tabiiyet bildirmesi hâlinde ele geçirdiği zafer ganimetlerini geri vereceğini bildirmesi hadisesini getiriyor (Sewell, 2011, s. 145; Heras, 1927, s. 5-38; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 17-22, 34, 38; Eaton, 2009, s. 289-313). Nitekim Raca'nın kızı ile evlenerek devlet içerisindeki konumunu güçlendiren Rama Raya, 1550 yılında hükümdar Sadasiva'yı esaret altına alarak Vicayanagar idaresini ele geçirdiğinde, kayınpederinin bu kibrini de devir almış görünüyor.

¹⁷ Tabataba en küçük kardeşi Venkatadri'yi 20.000 atlı, 100.000 yaya ve 1000 fil ile gönderdikten sonra Eltemraj'ı (muhtemelen Tirumala'yı kastediyordu) 12.000 atlı, 200.000 yaya ve 100 fil ile destek için gönderdiğini kaydeder (Tabataba, 1355, s. 417).

¹⁸ Haig iki kardeşin emrindeki ordunun toplamda 32.000 atlı, 300.000 yaya asker ve 1500 filden oluştuğunu bildirir (Haig, 1928b, s. 448).

¹⁹ Tüm bunların yanı sıra kaynaklarda altmış liman ve çok sayıda şehrin gelirlerinin bu kalabalık ordunun ihtiyaçlarını temin için harcandığı kaydedilir (Ferishta, 1977b, s. 123).

²⁰ Firîşte'nin verdiği bu rakamlar afaki görünse de en mütevazî hesaplama dahi Müslüman kuvvetlerin 50.000 atlı 3.000 yaya askerden ibaret olmasına karşın Vicayanagar ordusunun 70.000 atlı, 90.000 yaya asker, filler, topçu birliklerinden müteşekkil olduğunu göstermektedir (Sathianathaier, 1956, s. 1).

4. TALİKOTA SAVAŞI

Âdilşâhî, Nizamşâhî, Kutubşâhî ve Berîdşâhî hanedanlıklarından müteşekkil müttefik kuvvetler, 20 Cemazeyilevvel 972 (24 Aralık 1564) de (Ferishta, 1977b, s. 126; Tabataba, 1355, s. 416) Şolapûr'da birleşti. İlerleyişi sürdüren kuvvetler, Âdilşâhî idaresindeki Talikota'da büyük bir sevinç ve ihtişam ile karşılandı. Ancak Krişna Nehri kıyılarına vardıklarında tüm geçitlerin Vicayanagar tarafından tutulduğunu gören Dekken Sultanları, kayıp vermeden karşı kıyıya geçmelerini sağlayacak sığ kıyının tespiti için askerlerini vazifelendirdi. Ne var ki keşif için gönderilen askerler, güvenle geçilebilecek üç nokta bulunmasına ve bunlardan birinin diğer ikisine nazaran daha kolay şekilde geçişe imkân sağlayacak durumda olmasına karşın hepsinin Vicayanagar askeri tarafından tutulduğunu bildirdiler. Bu durum ordu içerisinde kısa süreli panik havası yaratsa da yapılan istişare sonucu sorun çözüme kavuşturuldu. Alınan karar doğrultusunda geçiş için uygun bir kıyı arayışı içerisinde gibi görünen Dekken ordusu, Vicayanagar birliklerini 3 gün boyunca sahte saldırılarla oyaladıktan sonra süratle geri dönerek ani bir gece baskını ile geçişe en müsait olan noktadan karşı kıyıya geçmeyi başardı²¹. Böylece Vicayanagar cephesinde zuhur eden panik hâlini fırsat bilerek savaş pozisyonu alan müttefik kuvvetler 20 Cemazeyilahir 972²² (23 Ocak 1565) de (Ferishta, 1977b, s. 414) Vicayanagar ordusu ile savaş meydanında karşı karşıya geldi. Üç kola ayrılmış olan Hindu ordusu 100.000'den fazla atlı, 900.000'den fazla yaya asker ve çok sayıda fillerden oluşurken müttefik kuvvetler 50.000 atlı, 300.000 yaya askerden müteşekkildi (Faria, 1695, s. 252). Dekken ordusunda sağ kanat Ali Âdilşâh, sol kanat İbrahim Kutubşâh ve Ali Berîdşâh, merkez ise Hüseyin Nizamşâh tarafından komuta edilirken Vicayanagar ordusunda Ali Âdilşâh'ın karşısına 25.000 atlı, 100.000 yaya asker ve 500 fil ile Venkatadri, İbrahim Kutubşâh ve Ali Berîdşâh'ın karşısına 20.000 atlı, 200.000 yaya asker ve 500 fil ile Tirumala ve nihayetinde Hüseyin Nizamşâh'ın karşısına 15.000 atlı, 500.000 yaya ve 1000 fil ile Rama Raya konumlandı (Ferishta, 1977b, s. 127-128, 247-248; Tabataba, 1355, s. 416-420; Zübeyrî, 1310, s. 98-99; Basu, 1936, s. 250-251; Sewell, 2011, s. 201-203; Haig, 1921, s. 145-146; Heras, 1927, s. 202-205; Haig, 1928b, s. 448; Joshi, 1973, s. 330-331; Joshi, 1958, s. 394; Sastri, 1958, s. 284; Shyam, 1966, s. 128-135; Sherwani, 1973a, s. 434-435; Mahalingam, 1940, s. 152; Verma, 1974, s. 126-127; Sharma, 1956, s. 220). Ayrıca Vicayanagar ordusu 1000 top (zarbuzan) ve ateşli silahlarla²³ desteklenmekteydi (Ferishta, 1977b, s. 128; Eaton and Wagoner, 2014, s. 39). Sayısal üstünlüğüne güvenen Rama Raya, savaş başlamadan evvel askerlerine Hüseyin Nizamşâh'ın yakalandığı yerde başının kesilmesi, İbrahim Kutubşâh ve Ali Âdilşâh'ın ise esaret altına alarak ömürlerinin geri kalanını kafeste geçirmelerini sağlamaları emrini verdi (Ferishta, 1977b, s. 247; Sewell, 2011, s. 204; Haig, 1928b, s. 448; Sharma, 1956, s. 220; Shyam, 1966, s. 137; Eaton and Wagoner, 2014, s. 38).

Zafer inancıyla savaş meydanındaki yerini alan Dekken ordusunda, Vicayanagar askerlerinin hatları yarararak geçmesini engellemek için Hüseyin Nizamşâh'ın idaresindeki merkeze boyutlarına ve atış mevzilerine göre düzenlenmiş ve birbirlerine zincirlenmiş üç sıra hâlinde 600 top konumlandırıldı. İlk sıraya 200 ağır top, ikinci sıraya orta boy toplar (zarbuzan) ve nihayetinde son sıraya orta boydan daha küçük ancak fitilli tüfeklerden daha büyük ve kolay döndürülebilir formdaki toplar (zamburak) yerleştirildi. Avrupa'da hizmet vermiş, seçkin Türk komutanlarından Çelebi Rûmî Han'ın idaresine verilen bu topları kamufle etmek için önlerine İhlas Han'ın komutasında olan 2000 Horasanlı atlı okçu konumlandırıldı (Ferishta, 1977b, s. 248; Tabataba, 1355, s. 420; Heras, 1927, s. 205; Haig, 1921, s. 146; Haig, 1928b, s. 448; Joshi, 1973, s. 331-332; Joshi, 1958, s. 394; Sarkar, 1960, s. 99; Sharma, 1956, s. 220; Shyam, 1966, s. 136; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 39). Dekken ordusu sistemli ve disiplinli bir

²¹ Kimi kaynaklarda Müslüman kuvvetlerinin bu esnada Rama Raya'ya ele geçirdiği toprakları teslim etmesi karşılığında barış teklifinde bulunduğu ancak bunun kabul görmediği bildirilse de (Ferishta, 1977b, s. 247) uzun soluklu bir çabanın ardından karşı kıyıya geçmeyi başaran Dekken birliklerinin henüz hiç savaşmadan geri adım atmış olmaları olası görünmüyor. Böyle bir teklif gerçekten yapıldı ise de bunun bir savaş taktiği olabilme ihtimali hatıra getirilmelidir. Nitekim bazı müellifler düşmanı şaşırtarak karşı kıyıya geçişini kolaylaştırmak için barış teklifinde bulunulduğunu aktararak bunun bir savaş taktiği olduğunu doğrularlar (Sastri, 1958, s. 284).

²² Tabataba ise 2 Cemazeyilahir 972 tarihini verir (Tabataba, 1355, s. 426).

²³ Dekken bölgesinde yeni bir devri başlatan ateşli silahların bölgeye girişi hakkında detaylı bilgi için bkz. (Khan, 1997, s. 1-29; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 5-50).

şekilde mücadele için hazırlıklarını sürdürürken savaşın Vicayanagar galibiyeti ile nihayet bulacağından kuşkusu olmayan Rama Raya, komutanlarının bir fil yahut at sırtında savaşı idare etmesi gerektiği yönündeki tüm ikazlarına rağmen tahtirevanın üzerinde durmaya devam etti²⁴ (Ferishta, 1977b, s. 128; Basu, 1936, s. 251; Sewell, 2011, s. 197; Haig, 1928b, s. 448; Sharma, 1956, s. 220; Ray, 2003, s. 430). Zira ona göre vuku bulacak ilk çarpışmada kaçacak olan müttefik kuvvetler için böylesi bir önlem almaya lüzum yoktu. Savaş başlamadan hemen önce kardeşleri Venkatadri ve Tirumala ordunun komutasını kendilerine bırakması için yaşlı²⁵ Rama Raya'nın huzuruna çıktı ise de teklifleri kabul görmedi. Canı için endişe duyanların vakit varken savaş meydanından ayrılabilceğini bildiren Rama Raya, ölünceye kadar savaş meydanını terk etmeyeceklerine dair ordusundan yemin altıktan sonra kibirle: "İlk hücumda kaçacak olan çocuklar için önlem almaya lüzum yok, zira bu bir savaş değil" diyerek saldırı emri verdi (Ferishta, 1977b, s. 128-129; Tabataba 1355, s. 422; Basu, 1936, s. 251; Heras, 1927, s. 205-206; Sewel, 2011, s. 203; Shyam, 1966, s. 136-137; Saletore, 1934, s. 132).

Savaş, Vicayanagar ordusunun yoğun top atışları ile başladı. Sağ kanadı komuta eden Ali Âdilşâh²⁶ Venkatadri'nin, sol kanadı komuta eden İbrahim Kutubşâh ve Ali Berîdşâh ise Tirumala'nın kalabalık orduları karşısında ciddi kayıplar verse de toparlanmaları uzun sürmedi. Karşı tarafın sayısal üstünlüğüne rağmen korkusuzca mücadelesini sürdüren Dekken ordusu, bir yandan ok atışı ile karşılık verirken diğer yandan yavaş yavaş geriye çekilmeye başladı. Bunun bir savaş taktiği olduğundan habersiz olan Vicayanagar askerleri takibi sürdürürken mevzilenmiş toplara yaklaşan okçuların bir anda geri çekilmesiyle başlayan top atışları, Vicayanagar birliklerinin ciddi kayıplar vermesini sağladı. Beklenmedik bu hamle ile endişeye kapılan Rama Raya, mücevherlerle donatılmış tahtına oturarak etrafının kıymetli eşya ve paralarla çevrenmesini emrini verdi. Başarıyla direnişi sürdürmeleri hâlinde kendilerine zengin ihsanlarda bulunulacağı mesajını taşıyan bu hareket, Hindu askerlerinin tüm güçleriyle yeniden saldırıya geçmesini sağladı. Öyle ki Ali Âdilşâh ve İbrahim Kutubşâh bir an için savaşı kazanacaklarına dair olan inançlarını yitirerek geri çekilmeyi dahi düşündüler. Lakin Hüseyin Nizamşâh'ın kararlı ve cesur mücadelesi, Rûmi Han başta olmak üzere komutasındaki tüm askerlerin zafer arzusunu perçinleyerek inançla mücadele etmelerini sağladı. Topların içini ağır bakır sikkelerle doldurtan Rûmi Han'ın art arda yaptırdığı isabetli atışlar, Rama Raya'nın ihsanıyla keselerini doldurma hayali taşıyarak ilerleyişi sürdüren 5000 Hindu'nun hayatını kaybetmesi ile son buldu (Ferishta, 1977b, s. 128-129, 248; Tabataba, 1355, s. 422-423; Zübeyrî, 1310, s. 99-100; Basu, 1936, s. 252-253; Heras, 1927, s. 207-211; Sewell, 2011, s. 204; Haig, 1921, s. 193; Haig, 1928b, s. 448-449; Prasad, 1956, s. 207; Joshi, 1958, s. 394-395; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 40; Sherwani, 1973a, s. 435-436).

Firîşte'ye göre yapılan bu hamle, savaşın kaderini değiştiren hadise oldu (Ferishta, 1977b, s. 248). Zafer rüzgarının Dekken ordusundan yana esmeye başladığını gören Âdilşâhî Subayî Kışvâr Han, komutasındaki 5000 asker ile topların arasından hızla çıkarak sağ kurtulmayı başaran Vicayanagar askerlerini Rama Raya'nın bulunduğu merkez hattına kadar takip etti. Kışvâr Han'ın bu hamlesi, korkuya kapılan Vicayanagar askerlerinin merkez hattında karmaşa yaratmasına neden oldu (Ferishta, 1977b, s. 248-249; Tabataba, 1355, s. 422-423; Zübeyrî, 1310, s. 101-103; Haig, 1928b, s. 448-449; Joshi, 1958, s. 394-395; Sherwani, 1973a, s. 436; Shyam, 1956, s. 137-138; Eaton, 2005, s. 98; Allan vd., 1934, s. 178; Sharma, 1956, s. 220-221; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 39). Bu esnada Rama Raya'nın en büyük destekçilerinden olan kardeşi Venkatadri'nin hayatını²⁷ (Sharma, 1956, s. 220-221), diğer kardeşi Tirumala'nın ise bir gözünü kaybetmesi, Vicayanagar ordusunda daha büyük bir karmaşa ve panik havası yarattı (Sewell, 2011, s. 204-205; Ayyangar, 1919, s. 18; Allan vd., 1934, s. 178; Duff, 1921, s. 59; Verma, 1974, s. 130; Shyam, 1966, s. 138). Böylece Rûmi Han önderliğindeki topçuların başlattığı

²⁴ Ancak Shyam bu esnada at üzerinde olduğunu aktarır (Shyam, 1966, s. 135).

²⁵ Firîşte'ye göre Rama Raya bu esnada 70 (Ferishta, 1977b, s. 129) Tabataba'ya göre 82 yaşındaydı (Tabataba, 1355, s. 421).

²⁶ Tabataba Vicayanagar ile eski ittifakı sebebiyle geri çekilerek sağ kanadı boş bıraktığını bildirir (Tabataba, 1355, s. 423).

²⁷ Lakin Firîşte savaş meydanından uzak bir kaleye kaçtığını, Dekken ordularının takibine rağmen ele geçirilemediğini kaydeder (Ferishta, 1977b, s. 131.; Heras, 1927, s. 216).

yıkım, Kişvâr Han önderliğindeki süvariler ile tamamlanarak Vicayanagar ordusunun merkezi, ağır bir bozguna uğratıldı. Ali Âdilşâh, İbrahim Kutubşâh ve Ali Berîdşâh orduların başında mücadelelerini sürdürürken, Hüseyin Nizamşâh Vicayanagar merkezine oldukça yakın bir yere çadırının kurulması emrini verdi²⁸. Bu kısa süre sonra hayatını kaybedecek olan Rama Raya'ya açıkça bir meydan okumaydı. Savaşı kazanacağına dair umudu kalmayan Rama Raya, savaş meydanından ayrılmak üzere hareket ederken Dekken atlı birliklerini desteklemek üzere gelen fillerin üzerindeki askerlerden biri, kıymetli mücevherlerle süslenmiş tahtirevanı fark etti. Yönünü hızla oraya çeviren asker, ani bir darbeye tahtirevanı devirdi. İçindeki kişinin kim olduğundan henüz habersiz iken orada bulunan bir Brahmanın: "Bu Rama Raya, eğer onu kurtarırsan Vicayanagar İmparatorluğu sana zengin ihsanlarda bulunur" demesi üzerine onu esaret altına alarak Rûmi Han'a teslim etti (Haig, 1928b, s. 449; Joshi, 1973, s. 332). Rûmi Han tarafından Hüseyin Nizamşâh'ın huzuruna çıkarılan Rama Raya'nın başı, geçmişte defalarca ağır hakaretlere maruz bıraktığı Nizamşâhî Hükümdarı'nın emriyle kesilerek mızrağın ucunda sergilendi²⁹ (Ferishta, 1977b, s. 129-130, 248-249; Zübeyrî, 1310, s. 103-104; Basu, 1936, s. 253; Heras, 1927, s. 212-214; Sewell, 2011, s. 204-205; Haig, 1928b, s. 449; Shyam, 1966, s. 138-139; Eaton, 2005, s. 98; Allan vd., 1934, s. 178; Shyam, 1973, s. 247; Sastri, 1958, s. 285; Prasad, 1956, s. 207; Joshi, 1973, s. 332; Joshi, 1958, s. 395; Sharma, 1956, s. 220-221; Verma, 1974, s. 127; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 39). Hükümdarlarının öldürüldüğünü gören Vicayanagar birlikleri telaşla etrafa dağıldıysa da takibi sürdüren Dekken ordusunun savaş boyunca 100.000 kişiyi öldürdüğü³⁰ (Ferishta, 1977b, s. 130; Heras, 1927, s. 216; Sewell, 2011, s. 205; Haig, 1928b, s. 449; Prasad, 1956, s. 207; Verma, 1974, s. 128; Sastri, 1958, s. 285) ve Krişna Nehri'nin bu askerlerin kanı ile kırmızıya boyandığı bildirilir (Heras, 1927, s. 216; Allan vd., 1934, s. 178; Sewell, 2011, s. 205; Sharma, 1956, s. 220-221; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 39; Verma, 1974, s. 128; Shyam, 1966, s. 140).

5. SAVAŞ SONRASI GENEL VAZİYET

Savaş esnasında bir gözünü kaybeden Tirumala, ordunun komutasını devralarak mücadeleye devam etmek yerine, Vicayanagar'daki devlet hazinesini ele geçirebilmek için hızla savaş meydanından ayrıldı³¹. Takibi sürdüren ve 3 gün sonra Anegundi'ye varan Dekken öncü birlikleri, daha fazla ilerlemek yerine burada ordunun geri kalanını beklemeye karar verdi (Haig, 1928b, s. 449; Sharma, 1956, s. 221). Rama Raya'nın kalabalık bir ordu ile gitmesi hasebiyle yenileceğine ihtimal vermeyen ve savaş

²⁸ Tabataba bunun mücadeleyi sürdüreceği, geri çekilmeyeceği anlamını taşıyan bir devlet geleneği olduğunu bildirir (Tabataba, 1355, s. 423-424).

²⁹ Buna karşın Râfiüddin Şirâzî'yi referans alan kimi kaynaklar, Hüseyin Nizamşâh'ın huzuruna çıkarılan Rama Raya'nın nazikçe oturtularak sıhhatinin sual edildiğini, ancak bu esnada seksenli yaşlara ulaşan Rama Raya'nın başını işaret ederek kaderine boyun eğdiğini bildirmesi ve orada bulunan Hasan Beg adlı komutanın biran evvel öldürmezse Ali Âdilşâh'ın buna mâni olacağını söylemesinin ardından öldürüldüğünü kaydeder (Zübeyrî, 1310, s. 103-104; Basu, 1936, s. 253; Eaton ve Wagoner, 2014, s. 38). Tabataba ise savaş esnasında bir filin onu devirdiğini, düştüğünü gören askerler tarafından öldürüleceksen orada bulunan Vicayanagarlı bir zatın: "Onu diri olarak Nizamşâh'ın huzuruna çıkarın çünkü o Sadasiva'dır (muhtemelen Rama Raya'yı kastediyor)" demesi üzerine Hüseyin Nizamşâh'ın huzuruna çıkarıldığını ve Ali Âdilşâh'ın öldürülmesine itiraz edeceğini düşünen Nizamşâh'ın derhal başının kesilmesini emretmesi üzerine öldürüldüğünü kaydeder (Tabataba, 1355, s. 424). Bunun yanı sıra savaşın çağdaş tanığı olan Nizamşâhî saray şairi Aftâbî'nin "Tarif-i Hüseyin Şâhî" adlı eserini referans alan Sherwani, Rama Raya'nın bir mızrakla öldürüldükten sonra Hüseyin Nizamşâh'ın huzuruna getirildiğini ve onun emri üzerine başının kesildiğini kaydeder (Sherwani, 1973a, s. 436). Kimi kaynaklarda ise Ali Âdilşâh'ın eline düşen Rama Raya'nın kendisini oğlu gibi benimsemiş olmasına karşın reva gördüğü muameleden dolayı sitem ettikten sonra, son bir iyilik istediğini ve kendi kılıcı ile derhal başını keserek düşmanlarına bu zevki yaşatmamasını söylemesi üzerine Ali Âdilşâh'ın bu son istediği yerine getirdiği aktarılır (Ayyangar, 1925, s. 58; Verma, 1974, s. 127-128). Tüm bunların yanı sıra Rama Raya'nın başının bizzat Hüseyin Nizamşâh tarafından kesildiği ve Nizamşâh'ın: "Şimdi senden intikamımı aldım, Allah bana ne dilerse onu yapsın!" diye haykırdığı kaydedilmiştir (Heras, 1927, s. 213; Sewell, 2011, s. 205; Prasad, 1956, s. 207; Saletore, 1934, s. 133-134).

³⁰ Tabataba ise oldukça mütevazı bir sayı vererek öldürülenlerin 9000 olduğunu aktarır (Tabataba, 1355, s. 425). Ancak savaşın boyutuna bakıldığında Firişte'nin verdiği sayı daha gerçekçi görünmektedir.

³¹ Tirumala'nın Rama Raya henüz hayattayken savaş meydanını terk ettiği ve bunu haber alan Rama Raya'nın öfkeyle Dekken kuvvetlerine saldırdığı bildirilir (Heras, 1927, s. 208; Mahalingam, 1940, s. 155).

meydanında yaşanan tüm hadiselerden habersiz olan Vicayanagar halkı, gelen mağlubiyet haberiyle sarsılrsa da yenilginin ve tehlikenin boyutundan henüz habersizdi (Sewell, 2011, s. 206). Bu esnada Vicayanagar'a varan Tirumala, Rama Raya tarafından uzun süredir esaret altında tutulan Vicayanagar Hükümdarı Sadasiva'yı esaretten kurtardıktan sonra³² altın taht da dahil olmak üzere devlet hazinesinin büyük bir kısmını ve Sadasiva'yı yanına alarak imparatorluğu yeniden inşa etmek ve başkenti 120 mil uzaklıkta yer alan Penukonda Kalesi'ne taşımak üzere yola çıktı (Sewell, 2011, s. 206; Haig, 1928b, s. 449-450; Ayyangar, 1919, s. 19; Sherwani, 1973a, s. 437; Sastri, 1958, s. 285; Subrahmanyam, 1973, s. 128; Verma, 1974, s. 130; Eaton, 2005, s. 98). Kaynaklarda Tirumala komutasındaki birliğin 550 fil dolusu kıymetli mal ile şehirden ayrıldığını aktarılırken onun ve önde gelen komutanların gidişi ile savunmasız kalan halk, mallarını topraklara gömerek çaresizce Dekken ordusunun gelmesini beklemeye başladı. Lakin durumu haber alan komşu bölgelerdeki Hindu kabileler bölgeye saldırarak kısa süre içerisinde şehri talan etti (Sewell, 2011, s. 206-207; Ray, 2003, s. 431; Sherwani, 1973a, s. 437; Subrahmanyam, 1973, s. 128; Sharma, 1956, s. 222; Eaton, 2005, s. 98).

Vicayanagar şehrinde yaşanan yağmadan habersiz olan Dekken birlikleri, 10 gün boyunca Vicayanagar kuvvetlerinin savaş meydanında bıraktığı zengin ganimetler ile meşgul oldu (Ferishta, 1977b, s. 130, 249; Heras, 1927, s. 217). Yalnızca filler devlet hazinesine aktarılacak üzere ayrılırken, tüm malların askerler arasında paylaşılmasına müsaade edilmesi, savaşa katılan askerlerin altın, mücevher, çadır, at ve köle bakımından zengin olmasını sağladı. Nihayetinde ganimetlerin paylaşılması ve zaferin komşu devletlere ilan edilmesinin ardından ordu Vicayanagar ülkesine doğru harekete geçti (Zübeyrî, 1310, s. 104; Tabataba, 1355, s. 425-426; Basu, 1936, s. 254; Heras, 1927, s. 217; Haig, 1921, s. 194; Haig, 1928b, s. 449; Sewell, 1921, s. 205; Prasad, 1956, s. 207; Sharma, 1956, s. 221; Shyam, 1966, s. 140). Tüm bunlar bize müttefik kuvvetlerin savaşın hemen akabinde Vicayanagar şehrine girerek her şeyi talan ettiği adeta şehri yok ettiği savının pek doğru olmadığını gösterir (Ray, 2003, s. 431). Zira Vicayanagar, müttefik kuvvetlerin gelişinden önce Vicayanagar İmparatorluğu'nun kendi idarecileri, komutanları, askerleri, komşu Hindu kabileleri tarafından talan edilmişti. Altı ay boyunca Vicayanagar şehrinde kalan Dekken Sultanlıkları hükümdarlarından İbrahim Kutubşâh adına Mustafa Han, Hüseyin Nizamşâh adına Mevlâna İnâyetullâh, Ali Âdilşâh adına Kişvâr Han kalan zenginliklerin ele geçirilmesi ile vazifelendirildi (Sherwani, 1973a, s. 438). Altı ayın sonunda birlikte Raichur'a kadar ilerleyen müttefik kuvvetler, burada kendi hanedanlıklarına dönmek üzere ayrıldılar³³ (Shyam, 1966, s. 141). Ancak kurdukları ittifak neticesinde ortak düşmandan kurtulmayı başaran Dekken Sultanlarının ittifakları uzun sürmeyecek ve aralarındaki bitmek bilmeyen çatışma kısa süre sonra yeniden zuhur edecekti (Sherwani, 1973a, s. 438).

6. SAVAŞIN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Dekken Sultanlıklarına dair temel politikası, Müslüman hanedanlıkların bir araya gelerek güç birliği oluşturmalarının önüne geçmek olan Rama Raya (Ray, 2003, s. 430), onları birbirlerine karşı kıskırtarak güçlerini kırmayı hedefledi. Bu sebeple bir müddet dostane bir tavır sergileyerek Dekken Sultanlıkları arasındaki mücadelede hakemlik rolü üstlenen ve bu sayede her geçen gün gücünü biraz daha artıran Rama Raya, kısa süre içerisinde bölgenin siyasî otoritesi hâline geldi. Ancak müttefik kimliği altında yer aldığı her savaş esnasında, Dekken Sultanları ile Türk komutanlarını aşağılayan, Müslüman halka zulümle muamele eden, manevî ve dinî değerleri hiçe sayan Rama Raya'nın her geçen gün bu siyasetini daha da sertleştirmesi, aralarındaki kadim mücadeleye rağmen Dekken Sultanlıklarının aynı cephede birleşmelerini sağladı. Dinî değerlerini, siyasî sınırlarını ve bağımsızlıklarını muhafaza gibi varoluşun temel etmenleri için savaş meydanında varlık göstermeleri, nihayetinde Dekken Sultanlıklarına arzuladıkları zaferi getirdi.

³² Lakin kimi kaynaklarda Sadasiva'nın yaşanan karmaşa esnasında merkezdeki askerler tarafından serbest bırakıldığı ve böylece şehrin korumasını üstlendiği de bildirilir (Ray, 2003, s. 431).

³³ Ayrıca Talikota Savaşı sonrası Dekken Sultanlıkları ve Vicayanagar İmparatorluğu münasebetleri için bkz. (Aiyar, 1926, s. 67-78; Verma, 1974, s. 130-148).

Vicayanagar ordusuna göre sayıca daha az olmasına karşın eğitilmiş ve disiplinli askerlerden müteşekkil Dekken ordusunun, (Allan vd., 1934, s. 178) tüm olumsuzluklara rağmen galibiyeti elde etmesini sağlayan önemli etmenlerden ilki kuşkusuz Ahmednagar birliklerinin komutası altında olan topçu birliklerin isabetli atışları ve merkezdeki Nizamşâhî atlı birliklerinin ani saldırılarıydı. İkinci önemli husus ise Nizamşâhî komutanı İhlas Han, Âdilşâhî komutanı Kışvâr Han, Kutubşâhî komutanı Mustafa Han ve topçu birliğin başındaki Çelebi Rûmi Han arasındaki uyum ve iş birliğiydi (Sarkar, 1960, s. 93). Buna karşın sayısal üstünlüğe sahip Rama Raya komutasındaki Vicayanagar İmparatorluğu'nun savaşı kaybetme sebepleri arasında birçok bileşen zikredilebilir. Şüphesiz bunların başında yenilebileceklerine bir an olsun ihtimal vermemiş olan Rama Raya'nın ihtiyatsız davranması gelmektedir. Bu sebeple yapılan tüm ikazlara rağmen fil yahut at yerine tahtirevan üzerinde bulunması, Dekken askerlerinin ona kolaylıkla ulaşmasını sağladı (Sewell, 2011, s. 197; Ray, 2003, s. 430). Ayrıca Vicayanagar ordusunun silahlandırmasının yetersiz olması, rakiplerine göre daha eğitimsiz ve savaşçı ruhtan yoksun, farklı kabilelere mensup askerlerden müteşekkil olması da savaşın kaderini belirleyen önemli etmenler arasında zikredilebilir (Sarkar, 1960, s. 91; Haig, 1928b, s. 450). Yine Dekken birliklerinin aksine süvari birliğinin orduya oranının oldukça az olması, bunların yabani atlar kullanması, orduda iyi cins hızlı atlar yerine manevra kabiliyeti kısıtlı fillere ağırlık verilmesi, kısa menzile imkân sunan bambu yaylar kullanılması, topların eğitilmiş askerlerin kontrolünde olmaması da mağlubiyeti kaçınılmaz kılan etmenler arasındaydı. Bunun aksine Dekken ordusunda zırhlı süvariler tarafından iyi cins Arap atları kullanılmakta, uzun menzilli kompozit yaylar ve geliştirilmiş, modernize edilmiş toplar, tecrübeli ve eğitilmiş askerlerin kontrolü altındaydı (Sarkar, 1960, s. 91). Tüm bu askerî ve stratejik etmenlerin yanı sıra, savaşın sonucunu dolaylı biçimde etkileyen iç siyasî unsurlarda göz ardı edilmemelidir. Kimi kaynaklar, Rama Raya'nın yönetimi altında Hindu halka karşı uygulanan katı siyasetin bazı Hindu zemindarların³⁴ merkeze olan bağlılığını zayıflatarak savaş sırasında tam destek vermemelerine -hatta Rama Raya'nın bu çevrelerden yardım talep etmemesine- yol açtığını belirtir (Ray, 2003, s. 428-430). Bununla birlikte Vicayanagar ordusunun sayısal üstünlüğü dikkate alındığında bu unsur yenilginin sebepleri arasında değerlendirilemez. Ancak söz konusu siyasî gerilim, savaşın ardından merkezî otoritenin çözülmesini hızlandıran ve imparatorluğun yerel güçler karşısında zayıflamasına zemin hazırlayan bir kırılma olarak değerlendirilmelidir.

Araştırmacılara göre Vicayanagar İmparatorluğu'nun mağlubiyetinin sebeplerinden biri de ordusunun sayısal üstünlüğüne güvenen Rama Raya'nın nehrin karşısına geçmeye çalışan Müslüman birlikleri tüm gücü ile engellemeye çalışmamasının yanı sıra karşıya geçmeyi başaran müttefik kuvvetlere doğrudan saldırmak yerine bir müddet beklemesi ve bunun müttefik kuvvetlerin toparlanarak savaş pozisyonu almaları için gerekli süreyi sağlamasıydı (Ray, 2003, s. 430)³⁵. Zikredilen tüm bu hususlara ilaveten 1567 senesinde Vicayanagar'a gelen Caesar Frederick ve onun eserini referans alan müellifler, kalabalık ve güçlü Vicayanagar ordusunun mağlup olma sebepleri arasında Rama Raya'nın ordusunda yer alan iki Müslüman komutanın ihanetini zikrederler. Buna göre her biri yetmiş yahut seksen bin kişilik birlikten sorumlu olan bu iki komutan, aynı dine mensup oldukları Dekken Sultanlıkları ile iş birliği yaparak savaşın en kritik anında ordu içerisinde karmaşa yarattılar (Heras, 1927, s. 211-212; Mahalingam, 1940, s. 163; Ayyangar, 1928, s. 499; Saletore, 1934, s. 133; Sastri, 1958, s. 284; Shyam, 1966, s. 139; *Early Travels in India*, 1974, s. 136; Ray, 2003, s. 430). Nihayetinde birbiri ardına sıralanan tüm bu etmenler, Dekken Sultanlıklarının kaynaklarda "Talikota Savaşı'nın Galibi" adı ile yer edinmesini sağlarken, yüzlerce yıldır güney Hindistan'da güçlü bir siyasî

³⁴ Etimolojik olarak "toprak" anlamına gelen "zemîn" ve "sahip olan" manasındaki "dâr" kelimelerinin terkiibinden oluşan ve "arazi veya toprak sahibi" anlamı taşıyan "zemindar" kelimesi, "arazi müfettişi" olarak da izah edilebilmektedir. Bu unvanı alan kişi, söz konusu topraklar üzerinde geniş haklara sahiptir (Hasan, 1969, s. 262-266; Singh, 1969, s. 292-294; Kortel, 2013, s. 238-239; Moosvi, 2002, s. 438-439).

³⁵ Buna karşın müelliflerimizden Tabataba, müttefik Dekken kuvvetlerinin bir anda karşıya geçmesi ile korkuya kapılan Rama Raya'nın bu kadar hızlı geçen ordunun büyük bir kısmının ağırlıkları ile birlikte geride kaldığını ve henüz dağıntık hâlde iken ani saldırının zafer ihtimallerini artıracığını düşünerek saldırıya geçtiğini kaydeder (Tabataba, 1355, s. 419-420). Kimi kaynaklarda ise Rama Raya'nın Müslüman kuvvetlerin karşı kıyıya geçtiğinden haberdar edilmediği aktarılır (Sewell, 2011, s. 193; Ray, 2003, s. 433, 62. dipnot).

portre çizen ve İslam fetihlerine karşı en güçlü Hindu kalesi olarak görülen (Lycett ve Morrison, 2013, s. 438) Vicayanagar İmparatorluğu'nun yıkılma sürecine girmesini neden oldu.

7. SONUÇ

Kaynakların bir kısmı Talikota Savaşı'yla gelen yenilgiden dolayı 1565 yılını Vicayanagar İmparatorluğu'nun kesin yıkılışı olarak değerlendirse de mağlubiyetin akabinde ordusunun bir kısmıyla Vicayanagara'daki zengin hazineleri de ele geçirerek başkentten ayrılmayı başaran Rama Raya'nın kardeşi Tirumala, kısa süre sonra Vicayanagar İmparatorluğu'nun son hanedanı olan Aravidu Devleti'nin ilk hükümdarı olarak tahta çıktı³⁶. Bununla birlikte, yaklaşık bir yüzyıl daha zayıf bir hâkimiyetle varlığını sürdüren bu hanedan, Vicayanagar İmparatorluğu'na eski kudretini geri kazandıramadı; imparatorluk, güney Hindistan'daki siyasî dengeleri tayin eden asli otorite konumunu tamamen kaybetti³⁷. Ayrıca yüzyıllar boyunca ihtişamı ile bölgenin sembolü olan Vicayanagar şehri de³⁸, Dekken Sultanlıklarının geri çekilmesinden kısa süre sonra nerdeyse tamamen terk edilmiş bir şehre dönüştü. Savaşın yalnızca iki yıl sonra bölgeye seyahat eden Venedikli gezgin Caesar Frederick'in gözlemleri, şehrin bütünüyle harap olmasa da boşaltıldığını, evlerin ise kaplanlar ve vahşi hayvanların meskeni haline geldiğini göstermektedir.

Bu tablo, tarih boyunca pek çok mağlup devletin karşı karşıya kaldığı kaçınılmaz sonu yansıtsa da Talikota Savaşı'nın anlamı yalnızca yıkım üzerinden açıklanamaz. Literatürde mevcut çalışmaların büyük bölümünün savaşın yıkıcı sonuçlarına odaklandığı görülmekte, ancak bu büyük çarpışmayı hazırlayan, siyasî, toplumsal ve ideolojik süreçler yeterince ele alınmamaktadır. Oysa Talikota'ya giden yol, Behmenî Devleti mirasını devralan Dekken Sultanlıklarının ezeli rekabetleri ve Vicayanagar İmparatorluğu ile zaman zaman kurdukları pragmatik ittifaklarla yakından ilişkilidir. Başlangıçta Vicayanagar'ın sağladığı askerî destek, özellikle Âdilşâhîleri, rakibi diğer Dekken Sultanlıklarına karşı güçlendirse de giderek katılaştıran ve Müslüman tebaayı baskı altına alan Vicayanagar siyaseti, yalnızca rakiplerinin değil, müttefiki Âdilşâhîler'in dahi siyasî varlığını tehdit eder hâle geldi. Birbiri ardına yaşanan hadiseler nihayetinde Dekken Sultanlıklarının, aralarındaki çatışmaya son vererek ortak düşmanları Vicayanagar'a karşı aynı cephe de birleşmedikleri müddetçe Müslüman tebaaya yapılan baskının son bulmayacağı ve dahi hanedanlarının yok olacağı gerçeği ile yüzleşmelerini sağladı. Ve nihayetinde tarihlerinde ilk kez ezeli rekabetlerini bir kenara bırakan Dekken Sultanlıkları, müşterek bir amaç etrafında birleşerek aynı cephede yer aldılar. Talikota Savaşı bu yönüyle, siyasî çıkarların ve ideolojik kaygıların düşmanlıkların önüne geçebileceğini gösteren önemli bir örnektir. Ortak amaçla, zafere olan inancını yitirmeyerek mücadelesini sürdüren güçlü ordu, savaş meydanında yapılan doğru stratejik hamlelerle Dekken Sultanlıklarına, selefleri Behmenî Devleti'nin dahi elde edemediği zaferi getirdi. Sayısal üstünlüğüne ve pek çok avantajına rağmen Vicayanagar İmparatorluğu büyük ölçüde tarih sahnesinden silinirken, Dekken Sultanlıkları kısa vadede bölgesel hâkimiyetlerini pekiştirdi. Tüm bunlar doğrultusunda, Güney Hindistan tarihinin bir dönüm noktası olmanın ötesinde, bölgesel güç dengelerinin işleyişini ve siyasî kültürel karakterlerini anlamak açısından da vazgeçilmez bir tarihsel laboratuvar niteliği taşıyan Talikota Savaşı, bu çalışmada, yalnızca kronolojik bir askerî süreç olarak

³⁶ Eski gücüne haiz olmasa da Saint Thome ve Negapatan'ı ellerinde tutan Portekizlilerin burada bir kale inşa edilmesine Vicayanagar racası tarafından müsaade edilmediği, İngiliz seyyahlar tarafından bildirilmektedir. Nitekim 1600 yılından sonra Vicayanagar racalarına yazıldığı anlaşılan çok sayıda mektubun bulunması, 1565 sonrası varlıklarını sürdürüklerinin delili niteliğindedir (*Early Travels in India 1583-1619*, 1921, s. 182; Heras, 1923, s. 130; Aiyar, 1926, s. 67).

³⁷ Kimi kaynaklarda, başkenti Penukonda Kalesi'ne taşımak üzere yola çıkan ve Aravidu Hanedanlığının ilk hükümdarı olan Tirumala'nın Âdilşâhîler'in vasalı statüsüyle güneyde ülkenin küçük bir bölümünü elinde tutmaya çalıştığı aktarılır (Haig, 1928b, s. 450; Allan vd., 1934, s. 178).

³⁸ Buna karşın kimi kaynaklarda Tirumala'nın, Rama Raya tarafından ele geçirilen tüm toprakları Dekken Sultanlarına geri vererek kendi topraklarına geri dönmelerini sağladıktan sonra Vicayanagar'ı yeniden imar ettirdiği bildirilir (Verma, 1974, s. 128). Ancak konu hakkında bilgi veren devrin kaynakları incelendiği vakit bu durum pek olası görünmüyor.

değil, siyasî ideolojilerin, bölgesel ittifakların ve güç dengelerinin kesişiminde şekillenen kapsamlı bir tarihsel olgu olarak ele alınarak da alansal boşluk giderilmeye çalışıldı.

Beyan ve Açıklamalar

1. Bu çalışmanın yazarı, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduğunu kabul etmektedir.
2. Yazarı tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir.

KAYNAKÇA

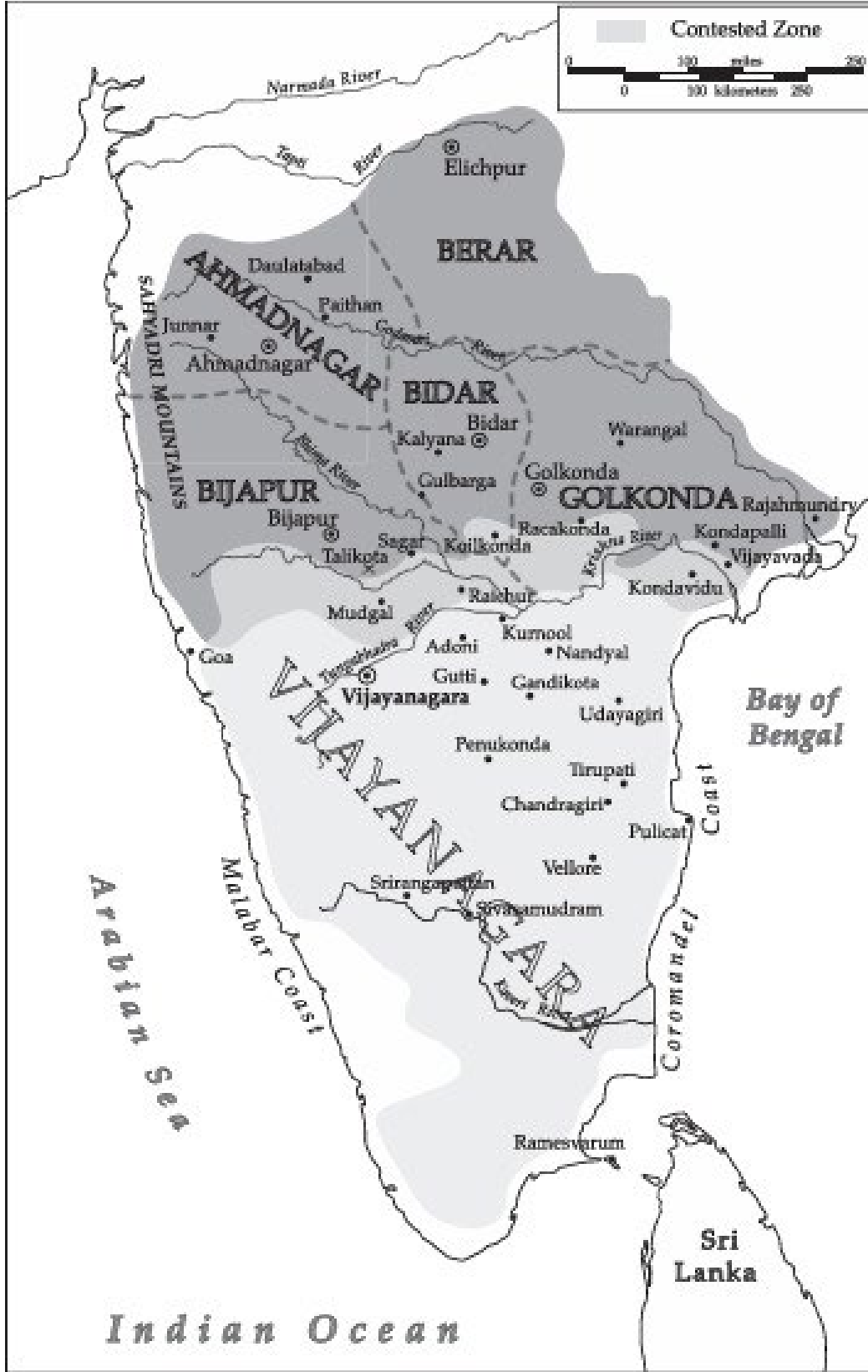
- Aiyar, R.S. (1926). The Climacteric of Talikota. *Journal of India History*, V (II), 67-78.
- Allan, J. & Haig, S. T. W. & Dodwell, H. H. (1934). *The Cambridge shorter history of India*. Cambridge University Press.
- Ayyangar, S. K. (1928). Hindu States in Southern India A.D 1000-1585. Colonel Sir Wolseley Haig (Ed.), *The Cambridge history of India: vol III: Turks and Afghans* (pp. 467-499). Cambridge University Press.
- Ayyangar, S. K. (1919). *Sources of Vijayanagar history*. Madras University Press.
- Ayyangar, S. K. (1925). The Bakhair of Rama Raja. *Indian Historical Records Commission Proceedings of Meetings*, VII, 54-63.
- Basu, K. K. (1936). The Battle of Talikota-Before and After. D. P. Karmarkar (Ed.), *Vijayanagara sexcentenary commemoration volüme* (pp. 245-254). Vijayanagara Empire Sexcentenary Assocation.
- Bayram Kalkan, G. (2023). *Hindistan İslâm Devletlerinden Behmenîler (1347-1527)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi.
- Berenî. (1862). *Târîh-i Fîrûzşâhî*, (Tash. M. S. A. H. Hasib), Captain W. Nassau Lees.
- Bhandarkar, V. K. (1941). Kampila Raya and the Founders of Vijayanagara. *Indian History Congress*, 5, 326-333.
- Campbell, J. M. (Ed.). (1884). *Gazetteer of the Bombay Presidency Vol XXIII*. Government Central Press.
- Chaudhuri, J. N. (1974). Muslim Resistance to Mughul Imperialism (II) the Five Sultanates of the Deccan. R. C. Majumdar (Ed.), *The history and culture of Indian people, the Mughul Empire*, (pp. 412-485). Bharatiya Vidya Bhavan.
- Duff, J. C. G. (1921). *A history of the Mahrattas I*. Law Booksellers & Publishers.
- Eaton, R. M. (2005). *A social history of the Deccan 1300-1761 eight Indian lives*. Cambridge University Press.
- Eaton, R. M. (2009). Kiss My Foot', Said the King: Firearms, Diplomacy, and the Battle for Raichur, 1520. *Modern Asians Studies*, XLIII (1), 289-313.
- Eaton, R. M. & Wagoner, P. B. (2014). Warfare on the Deccan Plateau, 1450-1600: A Military Revolution in Early Modern India?. *Journal of World History*, XXV (1), 5-50.
- Elphinstone, M. (1843). *The history of India vol II*. A. Spottishwoode.
- es-Sihriindi. (1391). *Târîh-i Mübârekşâhî*. (Tash. M. H. Hüseyin). İntişârât-ı Esâîr.
- Ferishta. (1908). *History of the rise of the Mahomedan power in India, till the year A.D. 1612* (Cilt I). (Trans. J. Briggs). Oriental Book-Sellerand Publishers.
- Ferishta. (1977a). *History of the rise of the Mahomedan power in India, till the year A.D. 1612* (Cilt I). (Trans. J. Briggs). Sang-e Meel Publications.
- Ferishta. (1977b). *History of the rise of the Mahomedan power in India, till the year A.D. 1612* (Cilt III). (Trans. J. Briggs). Sang-e Meel Publications.
- Foster, W. (Ed.). (1921). *Early travels in India 1583-1619*. Oxford University Press.
- Gribble, J. D. B. (1896). *A history of the Deccan vol I*, Luzac & Co.

- Haig, C. S. W. (1928b). The Five Kingdoms of the Deccan A.D. 1527-1599. C. S. W. Haig (Ed.), *The Cambridge history of India: vol III: Turks and Afghans* (ss. 433-466). Cambridge at the University Press.
- Haig, C. S. W. (1923). *The history of the Nizam Shahi Kings of Ahmadnagar*. The British India Press.
- Haig, C. S. W. (1921). *The History of the Nizam Shahi Kings of Ahmadnagar. The Indian Antiquary A Journal of Oriental Research*, L, s. 141-146, 193-198.
- Haig, C. S. W. (1928a). The Reigns of Ghiyās-ud-din Tughluq and Muhammad Tughluq and the Second Conquest and Revolt of the Deccan. C. S. W. Haig (Ed.), *The Cambridge history of India: vol III: Turks and Afghans* (pp. 127-172), Cambridge at the University Press.
- Heras, H. (1927). *The Aravidu Dynasty of Vijayanagar* I. B. G. Paul & Co.
- Heras, H. (1923). The Jesuit Infliuence in the Court of Vijayanagar. *Quarterly Journal of The Mythic Society*, XIV, 130-146.
- Herevî. (1929). *Tabâkât-ı Ekberî* (Cilt I). By De Calcutta.
- Herevî. (1935). *Tabâkât-ı Ekberî* (Cilt III). Baptist Mission Press.
- Husain, A. M. (1938). *The rise and fall of Muhammad Bin Tughluq*. Luzac & Co.
- Husain, A. M. (1933). *Tughluq Dynasty*. Thacker Spink & Co.
- Husaini, S. A. Q. (1960). *Bahman Shah: the founder of the Bahmani Kingdom*. K. L. Mukhopadhyay.
- İsâmî. (1948). *Fütûhu's-selâtîn*, (Nşr. A. S. Usha-B. A.). University of Madras.
- Joshi, P. M. (1973). The Adil Shahis and The Baridis. H. K. Sherwani (Ed.), *History of Medieval Deccan (1295-1724)* (ss. 289-394). The Government of Andhra Pradesh.
- Joshi, P. M. (1958). The Raichur Doab in Deccan History Re-interpretation of a Struggle. *Journal of Indian History*, XXXVI, 379-396.
- Khan, I. A. (1997). Indian Response to Firearms (1300-1750). *Indian History Congress*, LVIII, s. 1-29.
- King, J. S. (1899). History of the Bahmani Dynasty. *The Indian Antiquary, A Journal of Oriental Research*, XXVIII, 141-155.
- Kortel, S. H. (2013). Zemindar. *Diyanet İslam Ansikolopesi* (Cilt XLIV, ss. 238-239). Diyanet Vakfı Yayınları.
- Lycett, M. T. & Morrison, K. D. (2013). The "Fall" of Vijayanagara Reconsidered: Political Destruction and Historical Construction in South Indian History I. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, LVI (3), 433-470.
- Mahalingam, T. V. (1940). *Administration and social life under Vijayanagara*. G. S. Press.
- Majumdar, R. C. (1967). Muhammad bin Tughluq. R. C. Majumdar (Ed.), *The history and culture of the Indian people the Delhi Sultanate* (ss. 61-89). Bharatiya Vidya Bhavan.
- Faria, Manuel de Faria y Sousa. (1695). *The history of the discovery and conquest of India by the Portugues containing*. Tom. II Part. III, Chap. II, London.
- Mirza İbrahim Zübeyrî. (1310). *Besâtînü's-Selâtîn (Tarih-i Bijâpûr)*. Saiyidi.
- Mirza, M. W. (1953). Great Muslim Woman of India. S. Madhavananda & R. C. Majumdar (Ed.). *Great woman of India* (ss. 378-394). Advaita Ashrama.
- Moosvi, S. (2002). Zamîndâr. *Encyclopedia of Islam* (Vol. 11, pp. 438-439). E. J. Brill.
- Narasinham, V. (1926). Studies in the History of Vijayanagara. *Indian Historical Quarterly*, IV, 113-119.
- Nizami, K. A. (1970). Muhammad bin Tughluqs. M. Habib & K. A. Nizami (Ed.). *A comprehensive history of India volume five the Delhi Sultanat (A.D. 1206-1526)* (pp. 484-565). People's Publishing House.
- Hasan, S. N. (1969). Aspects of the Zamindari System in the Deccan (1695-1707). *Indian History Congress*, XXXI, 262-266.
- Prasad, I. (1974). *A history of the Qaraunah Turks in India*. by Central Book Depot.

- Prasad, I. (1956). *A short history of Muslim rule in India- from the advent Islam to the death of Aurangzeb*. The Indian Press.
- Ramamurti, P. (1945). Inter-State Relations in the Deccan Section II (1529 to 1707). *Indian History Congress*, VIII, 306-313.
- Ramanayya, N. V. (1929). *Kampili and Vijayanagara*. Christian Literature Society's Press.
- Ramanayya, N. V. (1933). *Vijayanagara origin of the city and the empire*. University of Madras.
- Rao, G. V. (1970). The Vijayanagar Empire. M. Habib & K. A. Nizami (Ed.). *A comprehensive history of India* (pp. 1029-1103). People's Publishing House.
- Ray, A. (2003). The Rise and Fall of Vijayanagar-an Alternative Hypothesis to "Hindu Nationalism" Thesis. *Indian History Congress*, LXIV, 420-433.
- Saletore, B. A. (1934). *Social and political life in the Vijayanagara Empire (A.D. 1346- A.D. 1646)*. B. G. Paul & Co.
- Sarkar, J. (1960). *Military history of India*. M. C. Sarkar & Sons Private.
- Sastri, K. A. N. (1958). *A history of South India (from prehistoric times to the fall of Vijayanagar)*. Oxford University Press.
- Sathianathaier, R. (1956). *Tamilaham in the 17th century*. University of Madras.
- Sewell, R. (2011). *A Forgotten Empire (Vijayanagar) A Contribution to the History of India*. Asian Education Service.
- Sharma, M. H. R. (1956). *The History of the Vijayanagar Empire (1308-1569) Being the First Volume of the Political History of the Vjayanagar Empire*. Popular Prakashan.
- Sherwani, H. K. (1940). Antecedents of the Bahmani Kingdom. *Indian History Congress*, IV, 208-220.
- Sherwani, H. K. (1974). *History of the Qutb Shahi Dynasty*. Munshiram Manoharlal Publishers.
- Sherwani, H. K. (1973a). The Bahmanis. H. K. Sherwani (Ed.). *History of Medieval Deccan (1295-1724)* (pp. 140-207), The Government of Andhra Pradesh.
- Sherwani, H. K. (1953). *The Bahmanis of the Deccan*. The Manager of Publications.
- Sherwani, H. K. (1973b). The Qutb Shahis. H. K. Sherwani (Ed.). *History of Medieval Deccan (1295-1724)* (pp. 411-491). The Government of Andhra Pradesh.
- Sherwani, H. K. (1957). Tilangana under Ibrahim Qutb Shah. *Journal of Indian History*, XXXIV, 359-375.
- Shivarudraswamy, S. H. (2005-2006). Hindu-Muslim Relations under the Vijayanagar Empire. *Indian History Congress*, LXVI, 394-398.
- Shyam, R. (1973). Nizam Shahis and Imad Shahis. H. K. Sherwani (Ed.). *History of Medieval Deccan (1295-1724)* (pp. 223-287). The Government of Andhra Pradesh.
- Shyam, R. (1966). *The Kingdom of Ahmadnagar*. Motilal Banarsidass.
- Singh, D. (1969). Some Aspect of Zamindari and Jagirdai in Eastern Rajasthan. *Indian History Congress*, XXXI, 292-294.
- Sinha, S. K. (1968). *Medieval History of the Deccan Vol II*. The Government of Andhra Pradesh Hyderabad Published.
- Srikantaya, S. (1938). *Founders of Vijayanagara*. Bangalore Press.
- Subrahmanyam, R. (1973). Vijayanagar. H. K. Sherwani (Ed.). *History of Medieval Deccan (1295-1724)* (pp. 76-137). The Government of Andhra Pradesh.
- Tabataba. (1355). *Burhân-ı Me'âşir*. Matbaa-i Camia-i Delhi.
- Qaderi, S. A. U. (1940). *Chand Bibi Maleka Ahmed Nagar*. Hyderabad.
- Uluğhânî. (1910). *Zaferû'l-vâlih bi Muzaffar ve-âlih* (Vol. I). (Nşr. E. D. Ross), John Murray.
- Verma, D. C. (1974). *History of Bijapur*. Kumar Brothers.
- Wheeler, J. T. (Ed.). (1974). *Early Travels in India*. Deep Publication.

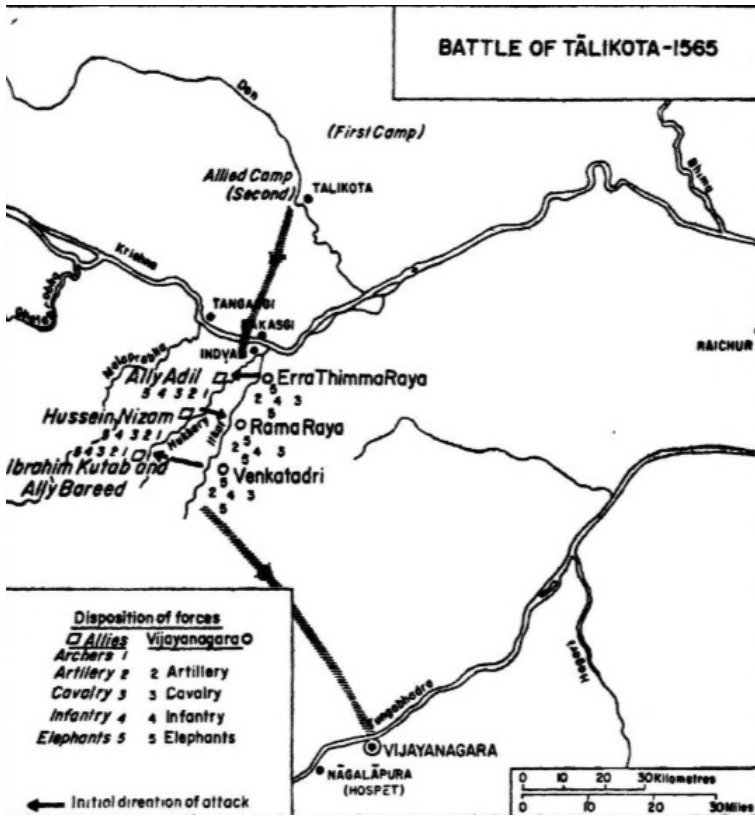
EKLER

Şekil 1. 1565 yılında Dekken.

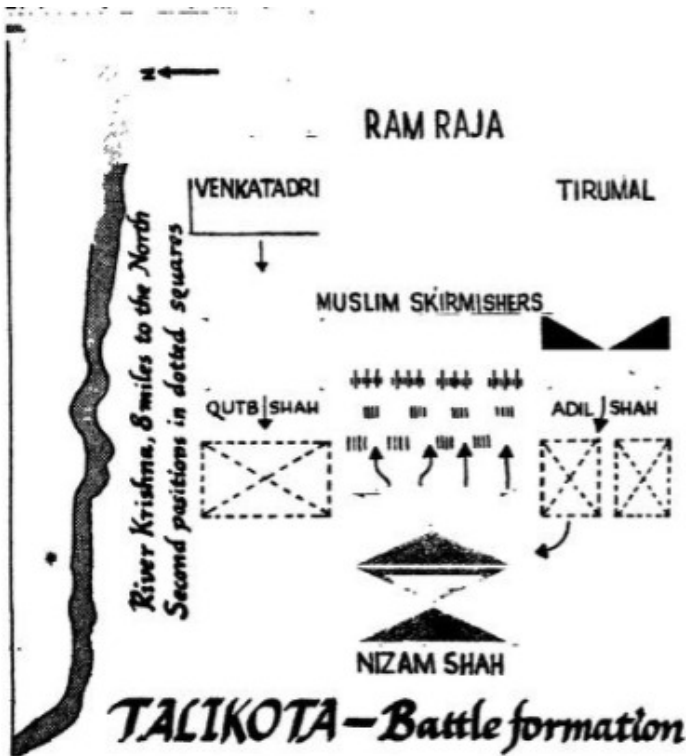
Kaynak: Eaton, 2005, s. 93.

Şekil 2. Orduların savaş pozisyonu

Kaynak: Sharma, 1956, s. 219

Şekil 3. Orduların savaş pozisyonu.

Kaynak: Sarkar, 1960, s. 98.

Şekil 4. Tarif-i Hüseyin Şâhî adlı yazmanın 46a sayfasında yer alan ve Talikota Savaşı'nın betimlendiği minyatür.

Kaynak: <https://openresearch-repository.anu.edu.au/entities/anuarchivesitem/50892ba0-67f8-41ce-88c6-8596f4ac2a09>

Şekil 5. Tarif-i Hüseyin Şâhî adlı yazmanın 46b sayfasında yer alan ve müttefik Dekken Sultanlıkları'nın galibiyetini betimleyen minyatür. Hüseyin Şah (at üstünde) savaşın mağlubu Rama Raya'nın başının kesilmesini emrediyor.

Kaynak: <https://openresearch-repository.anu.edu.au/entities/anuarchivesitem/4d8de5bf-f50e-4cfb-a11a-769e85471626>